

MESAJUL DE ROȘ HAȘANA 5732

adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen
credincioșilor cultului mozaic din
Republica Socialistă România

lubiții mei,

În prag de an nou, vă adresez tuturor celor care sînteți pătruși de credință în Tora și ale ei eterne adevăruri, fierbinți urări pentru sănătatea, fericirea și bunăstarea voastră și a celor care vă sînt dragi.

Glasul șofarului răsună din nou și ne amintește de nobilele idealuri ale credinței noastre mult milenare. Fie voia celui care ne cărmuiește destinele să împlinească rugăciunile noastre, odată cu acelea ale tuturor fraților noștri care deschid un nou capitol în ספר הוי"ו Cartea vieții.

Scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România, pășește cu pași hotărâți pe drumul înfloririi și prosperității. Continuați a alătura strădania, talentele și capacitatea voastră la strădania celorlalți fii ai țării, munciiți cu rivă și sîrguință pentru a vă aduce contribuția la această măreață operă.

Atotputernicul să vă binecuvînteze cu un an bun și fericit și să hărăzească întregului popor al lui Israel și întregii omeniri, realizarea celei mai scumpe dintre năzuințele sale, împlinirea aceluia cuvînt care constituie salutul nostru, urarea noastră cea mai fierbinte : **ȘALOM — PACE. Amen.**

Cu tradiționala binecuvîntare
de

Leșana tova ticateivu
Dr. MOSES ROSEN

Ziua cea mai sfîntă

Iom Kipur e ziua ispășirii și a iertării, consacrată în mod exclusiv rugăciunii și pocăinței. Zi de post solemn prin care credinciosul se purifică de greșelile din trecut, prin care ajunge aproape asemenea îngerilor ; el poartă în umilitate și mortificare, în picioare... oîntînd și premărînd pe Domnul, cu toate forțele sale materiale, tinzînd spre înălțimi spirituale, ca și cum nimic în el nu ar fi de natură animală" (Kuzari, 3, 5). Dacă Iom Kipur impune credincioșilor o înfrînare riguroasă, aceasta nu reprezintă un scop în sine, ci un mijloc, prin care fiecare e ajutat să se elibereze de slăbiciunile sale, să le învingă și să-și regăsească pacea sufletului și a conștiinței, să se împace cu semenii săi și cu Dumnezeu.

AJUN DE IOM KIPUR

În ajun de Iom Kipur postul nu numai că este interzis, dar se consideră că a mânca atunci este o mișcă bazată pe Tora, servind

drept pregătire pentru postul din ziua următoare. Pentru îndeplinirea acestei obligații, se caută a se face abstracție de orice plăcere, urmărind doar scopul de a prinde forțe suficiente pentru a suporta încercarea următoarelor 24 de ore. În această perspectivă se poate înțelege părerea unora dintre înțelepții noștri că îndeplinirea acestei prescripții, de a minca din pură dragoste pentru Dumnezeu este mai dificilă chiar decît postul de Iom Kipur.

Un obicei numit *Kaparot* (ispășire) s-a perpetuat și răsîndit în mai toate comunitățile, în pofida opoziției unor autorități religioase, printre care și Josef Karo, autorul ceterii *Sulhan Arub*. Credinciosul ia un cocos (femeia o găină) îl învîrte de trei ori deasupra capului, pronunțînd o formulă biblică : „Aceasta este răscurpărarea mea, aceasta este ispășirea mea...”. Fără îndoială, în felul acesta sînt evocate ve-

(Continuare în pag. a IV-a)

De Roș Hașana 5732

urăm cititorilor noștri
un an bun, fericit,
pace și prosperitate !

צום נייעם יאַר תשל"ב

ווינטשן מיר אונדזערע לייענער

א גוט און גליקלעך יאַר

לשנה טובה תכתבו.

Mesaje de felicitare

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Kosen a primit și transmis mesaje de felicitare, cu prilejul anului nou 5732 de la și către următoarele personalități : dr. Nahum Goldman, președintele Congresului Mondial Evreiesc ; Șef rabinul Israelului, Itzhak Nissim ; Zerah Wahrhaftig, ministrul Cultelor statului Israel ; Samuel Haber, vicepreședintele executiv al „Jointului” ; Alderman Michael Fidler, membru al Camerei Comunelor, președintele lui „Board of Deputies of British Jews” ; Sir Israel Brodie, Șef rabin și președintele Conferinței Rabinilor din Europa ; Marele rabin al Franței dr. Jacob Kaplan ; Claude Kellman, președintele Consiliului Comunităților Evreiești din Europa ; dr. Lavoslav Kadelburg, președintele Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia ; dr. William Wexler, președintele „Conferinței Președinților organizațiilor evreiești din S.U.A.” ; Șef rabinul I. L. Levin-Moscova ; dr. Emanuel Jacobovits, Șef rabinul Marii Britanii ; prof. Arie Tartakover, președintele lui „Brit Ivrit Olamit” ; dr. Geza Seifert, președintele Federației Comunităților Evreiești din Ungaria etc.

Ceremonialul zilelor de Roș Hașana

Roș Hașana, anul nou mozaic e și aniversarea creării lumii, a omului. E ziua judecării (Iom Hadim) în care Dumnezeu se manifestă în toată atotputernicia Sa, în care lasă să-i treacă pe dinainte toate creaturile Sale pentru a le judeca și a le înscrie în cartea vieții sau a morții. E ziua aducerii aminte, cînd Dumnezeu, în sunetul șofarului își amintește meritele credincioșilor și pășește tronul dreptății pentru a-l ocupa pe cel al milei. E ziua aducerii aminte și pentru credincioși, care sînt îndemnați să-și cerceteze trecutul, să se reculegă și să se pocăiască. E ziua de amintire a sunetului trimbîței, sau ziua trimbîței, cum spune Tora (Lev. 22, 24 ; Num. 29, 1). Aceste trei denumiri — Roș Hașana, Iom Hadim și Iom Tema — conferă sărbătorii un caracter de austeritate asemănător celui al zilei de Iom Kipur, de aici termenul de Iamim Noraim — zile redutabile, cu care sînt menționate în literatura rabinică și în limbajul popular.

Serviciul sinagogal de Roș Hașana se caracterizează printr-o atmosferă de solemnitate și fervoare deosebită. Casa de rugăciune se îmbracă în alb, culoarea inocenței și purificării. Albe sînt draperiile care acoperă arca sîmții și îmbrăcămîntea sulturilor legii ; albă este fața de masă care acoperă pupiturul oficianului, albe șervețelele care acoperă pupirele credincioșilor. În numeroase comunități, capii de familie poartă veșmintul alb, mortuar, la slujba de dimineață. Mișcator este migdanul, melodia care însoțește rugăciunile, imnurile și recităriile din Tora.

După rugăciunea de seară, credincioșii își fac, reciproc urarea : „Să fii înscris și pe celuilui pentru un an bun !”

Un obicei care își are obîrșia în epoca talmudică, cere să se pună la masă mîncărurile ale căror nume sau dulceață să fie de bun augur pentru anul care începe. De aceea, după kidus și moize se gustă o felie de miere dulce miuit în miere, exprimîndu-se, urarea : „Să ca anul care începe să fie pentru noi plăcut și dulce”.

Acesta este un obicei răsîndit printre comunitățile de evrei aschenazim ; la sezarzi se servește praz, șfelă, doolele, rodii, pește, cap de miel ; consumarea acestor alimente este precedată și urmată de binecuvîntări adecvate și de urări care corespund denumirii alimentului.

La ceremoniile binecuvîntării pîinii, cu care începe masa (moize) se înlocuiește sarea cu miere. De asemenea nu se consumă alimente acre sau piperate.

În cea de a doua seară de Roș Hașana se servește un fruct care nu a mai fost consumat în acest an. În felul acesta se rezolvă problema dacă la kidus trebuie pronunțată și binecuvîntarea Șehieanu, care salută revenirea periodică a produselor naturii. Cele două zile de Roș Hașana sînt considerate de înțelepții Talmudului ca și cum ar constitui o singură zi lungă. Aceasta reprezintă o deosebită esențială față de zilele duble de sărbătoare instituite de rabini pentru șările Galut-ului.

(Continuare în pag. a III-a)

Apare ÎN LUMINA TOREI

de Șef rabin
dr. Moses Rosen

Cele aproape 300 de pagini ale volumului înmănunchează o parte din activitatea publicistică și de pe amvon a autorului.

Cartea se împarte în 5 secțiuni tratînd despre : sensul și semnificația sărbătorilor mo-

zaice ; figuri biblice ; evocarea unor personalități de seamă ; pagini de legislație și etică biblică ; poziția credincioșilor în cadrul luptei pentru pace.

Scrisă cu talent și competență, cartea reprezintă o călăuză de preț pentru acei care se interesează de problemele religiei și etice mozaice, ca și de colectivitatea evreiască din România.

Doritorii își vor putea procura cartea, contra cost, de la Federația Comunităților Evreiești Mozaice, respectiv de la sediul comunităților evreiești din țară. Cititorii și abonații revistei noastre care doresc s-o primească prin poșta la domiciliu sînt rugați a trimite prin mandat poștal suma de 15 lei, reprezentînd costul volumului și al expediției, pe adresa : Federația Comunităților Evreiești Mozaice cont BNR 49.01.000, sector IV, București.

POETUL RUGILOR DE POCĂINȚĂ

„Hasalah” — „Poet al rugilor de pocăință”; aceasta este denumirea pe care generațiile de mai târziu i-au dat-o lui rabi *Moșe ben Iacov Ibn Ezra* ca semn că din vasta sa operă poetică și filozofică, acea parte care poartă pecetea eternului valabil este cîntarea sa sinagogală, *selihot*-urile, care și-au găsit de veacuri locul în filele cărților noastre de rugăciuni.

Mozaismul a avut în evul mediu multe figuri luminoase. Dacă viața care au dus-o credințioșii mozaici în Spania secolelor X—XIV a fost comparată cu o dramă zguduitoare, aceasta nu înseamnă că ea a urmărit legile intensității dramatice, așa cum Aristotel le-a formulat, ci că dezvoltarea credințioșilor mozaici în Spania maura și apoi creștină a cunoscut o urcare treptată, a atins o culme vădită și a pornit apoi pe panta declinului, la capătul căreia aștepta cumplita închiștie.

Pe această culme a dezvoltării mozaismului în Spania, alături de rabi Șelomo ibn Gabirol și de rabi Iehuda Halevi, se află rabi *Moșe ben Iacov ibn Ezra* sau cu numele arab Abu Harun Musa.

Rabi Moșe ibn Ezra s-a născut în Grenada, în anul 1070. Studiile și le-a făcut în celebra academie talmudică de la Lucena, unde l-a avut ca dascăl pe Ibn Giat, el însuși rabin și poet.

El să fie acela care să-i fi insuflat tînărului discipol dragostea pentru arta poetică? Probabil. Cert este că pentru destinul firii sale, hotărîtoare a fost o întîmplare de un tragic sfîșietor pentru un suflet sensibil de poet: dragostea nefericită pentru nepoata sa, care pare-se că nu răspundea cu indiferență sentimentelor unchiului ei. Tatăl fetei o sili să se mărite cu alt bărbat, pare-se chiar cu fratele mai mic al poetului.

Pină la această răscruce a vieții sale, rabi Moșe ibn Ezra întregise studiile sale religioase de o cuprinzătoare activitate poetică laică. El este primul poet care cîntă în limba Bibliei teme lumești: vinul spumegînd, ciripitul păsărilor, susurul blînd al pîrului din grădina, balsamul fericiții în dragoste, bucuria vieții. Peste această liră pogoară acum melancolia inimii frînte și, puțin după aceea, zăbranic negru de doliu: femeia iubită moare la nașterea primului copil. Poetul veseliei, al primăverii, al bucuriei vieții, se transformă într-un cîntăreț elegiac, într-un psalmist al durerii. Temele laice fac loc celor religioase, cîntul zburdalnic devine meditație filozofică.

Sub presiunea acestei stări sufletești, rabi Moșe ibn Ezra compune un număr impresionant de cîntece religioase, care au intrat ulterior în alcătuirea cărților noastre de rugăciuni. Printre poemele sinagogale scrise de el, un loc important îl ocupă „*Selihot*”-urile, rugile de pocăință, scrise pentru uzul săptămîinii dinaintea de Roș-Hasana și a celor zece zile de pocăință. Datorită purității și cucerniciei idelilor ca și frumuseții imaginilor, culegerile sa de poeme religioase a răzbit peste veacuri, poemele lui constituind și azi cele mai reușite exemplare de cîntări din liturghia noastră sinagogală.

Minunată și remarcabilă prin bogăția de imagini sugestive este invocarea pe care poetul o adresează lui Dumnezeu pentru a obține iertarea păcatelor credințioșilor adunați în templu, în ziua de Iom Kipur:

...In lacrimă de sînge
Ei ruga și-o frămîntă
Primește, o, Stăpîne
Ofranda lor cea sfîntă!

Păcatele lor multe
Și rele fără număr,
Ca-un jug de plumb apasă
Nevoalnicul lor umăr...

...Au străie sfîșiate
Și-n suflet oboseală;
Cu lacrimi de cîință
Ei pragul azi și-l spală
In prag de zi de toamnă
Cu glas de rugă prea sfîntă,
La poartă ei te cheamă.
Deschide-le, Părinte...

T.E.S. în turneu

Între 1—13 septembrie a.c., Teatrul evreiesc de stat din București a întrupat un turneu în mai multe orașe din țară cu piesa „Transfuzia”, de Jak Konfino.

Colectivul teatral a prezentat spectacole în orașele: Botoșani, Dorohoi, Suceava, Rădăuți, Piatra-Neamț, Bacău, Roman, Iași, Bîrlad, Brăila, Galați, Ploiești și Brașov.

Peste tot spectacolul s-a bucurat de succes.

lată-mă, sărac în fapte...

Rugăciune rostită de cantor cu deosebită evlavie, înainte de Musaful sfîmelor sârbători.

lată, stau în fața ta,
umil și sărac în fapte,
sol trimis de neamul tău
cu laude și rugăciuni.
Și teama mă cuprinde, căci
Nevrednic sînt de-așa solie.
De aceea mă închin smerit,
O, Dumnezeule milos și bun
la care și străbunii mei
S-au închinat.

Te rog,
Netezește-mi calea mea
Către Tine, pentru ei
Ce m-au trimis;
Și nu le pune în seamă
O, Te rog, păcatul meu
Și rățacirea mea
Că umil sînt
Și păcătos.
Să nu poarte ei rușinea mea
Și nici eu rușinea lor
Și ruga mea primește-o
Ca ruga unui om bătrîn
Și încercat și drept
Cu părul de argint
Cu glas de cîntăreț plăcut
Și îndrăgit de fiii Tăi
Și duhul rău
Să-l fugărești din calea mea
Și să umbrești tot ce-i păcat
Cu dragoste.

Și ce e chin și ce-i necaz
Întoarcere-n bucurii
Din plin.
In pace și în trai curat
Dărim stăvila din drum
Ca ingerii cu ruga mea
Să vină, și la scaunul Tău
Și țî-o așterne, Domnul meu
In numele acelor drepti
Al celor buni, neprihăniți,
Ascultă ruga mea acum,
O, Dumnezeule îndurător

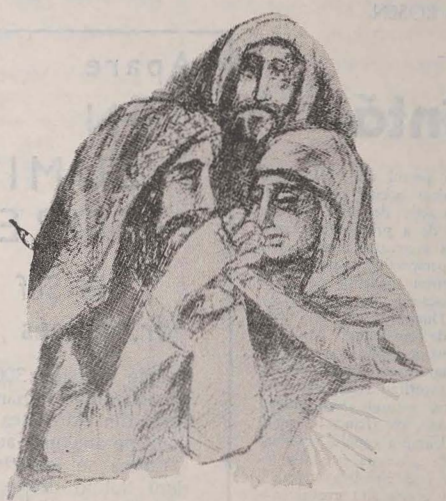
Arta românească în Israel

In ultima vreme mai multe expoziții de pictură românească au fost prezentate publicului din Israel.

La muzeul „Herzlia” din Tel Aviv, pictorul Ștefan Constantinescu a expus 20 pinze în ulei, 10 acuarele și 28 picturi, înfățișînd peisaje românești și portrete. După Tel Aviv, expoziția a fost deschisă și în orașele Holon și Haifa.

Pictorița Tia Peltz a prezentat pentru a doua oară o parte din creația sa — 10 picturi în ulei și 28 de lucrări grafice de șevalet. De asemenea, graficianul Nell Cobar a expus la Tel Aviv 54 desene în tuș și colaje.

Expozițiile artiștilor plastici din România s-au bucurat de fiecare dată de un deplin succes de public și de presă.

LA PORȚILE DE FIER

Ecluză de pe malul românesc al Dunării a fost dată în exploatare în etapă definitivă. Vasele românești „Slatina”, „Porțile de Fier” și vasul bulgăresc „Dimităr Blagoev” au fost primele nave fluviale care au traversat, printr-o dublă ecluză dinspre Turnu Severin spre Orșova, imensul culoar de beton și oțel ce se întinde pe aproape 700 m.

Prin darea ecluzei românești în exploatare definitivă, timpul de trecere a navelor prin sectorul Porțile de Fier, sector ce se întinde pe 117 km. între Tr. Severin și Moldova Veche, se va scurta de aproximativ patru ori. În final, traficul fluvial în această zonă va ajunge la aproximativ 50—60 milioane tone pe an.

MOBILĂ DE CALITATE SUPERIOARĂ

Datorită calității lor superioare, produsele C.E.I.L. Cluj sînt solicitate într-un volum din ce în ce mai mare atît pe piața internă, cît și pe piața externă. Ponderea la export o dețin acum nu produsele de pădure, ci mobila într-o mare varietate de modele și sortimente. De un deosebit succes se bucură pe piața externă, la expoziții și tirguri internaționale, sufrageriile de tip „Horia” și „Napoca”, biblioteca „Bonanza”, camerele de zi, sufrageriile stil etc., realizate la fabricile de mobila din Cluj și Dej. În același timp, fabricile execută pentru beneficiarii externi prototipuri unicate și elemente de mic mobilier.

ANSAMBLUL FOLCLORIC „DOINA” ÎN ITALIA

Ansamblul folcloric studentesc „Doina” a întreprins luna trecută, cu mult succes, un turneu în Italia. Participînd în orașul Ancona, de pe malurile Adriaticii, la Sărbătoarea mării — împreună cu formații folclorice din Franța, Iugoslavia, Seneegal și Italia — ansamblul românesc a obținut Marele premiu. După spectacolele date la Arezzo, Rieti, Aquila, ansamblul a participat la o manifestare consacrată României, în parcul Eur din Roma, interpretînd cu multă măiestrie un reușit program de cîntece și dansuri populare românești.

Manifestarea a cuprins, de asemenea, inaugurarea unei expoziții de pictură contemporană românească și a unei expoziții fotografice, ilustrînd cele mai cunoscute și apreciate obiective turistice din țară.

A 8-a HIDOCENTRALĂ DE PE ARGEȘ

La Băiculești au început lucrările unui nou șantier hidroenergetic. Aici se va construi o nouă hidrocentrală în aval, cea de a 8-a de pe râul Argeș. Hidrocentrala, care face parte din salba celor zece centrale, de la Curtea de Argeș și pînă la Pitești, va dispune de două turbine, cu o putere instalată de 15 MW.

ROȘ HAȘANA 5732

Calendarul ebraic

Cereemonialul zilelor de Roș Hașana

Calendarul e desigur cărticica cea mai modestă dintr-o casă de credincioși evrei. El e efemer, ca timpul însuși. Și totuși e motorul nevăzut și neîntrerupt al vieții noastre religioase în unele din aspectele cele mai pregnante. S-au păstrat puține calendare vechi și se pare că niciodată luab ul nu s-a bucurat de vreo aureolă sacră; principiile pe care el se bazează s-au transcris însă cu rigurozitate și indicațiile sale însoțesc și călăuzesc viața spirituală evreiască, sfârșind după norme proprii anumite zile ale anului.

Cunoscând principiile pe care e construit calendarul ebraic — și ele datează în mare parte de la primele începuturi ale existenței poporului evreu — e cu neputință să nu îți pătrunsă un sentiment de pietate și admirație pentru învâștății evrei ai anticității, care au știut să armonizeze perfect prescripțiile religioase privitoare la datele sărbătorilor cu observațiile astronomice de o precizie — pentru timpul lor — uimitoare. A cunoaște elementele de care se servește calendarul ebraic la stabilirea unei desăvârșite concordanțe între calculul astronomic științific și tradiția religioasă multimilenară e indispensabil pentru cine vrea să înțeleagă nu numai mecamismul construirii calendarului, ci și atâtea determinante ale vieții noastre religioase.

Calendarul ebraic e construit pe următorul principiu fundamental: lunile se scotocesc după mersul lunii, anii se calculează după cel al soarelui. Calendarul ebraic e deci „luni-solar”. Spunem că începe o nouă lună în momentul când luna nouă (astrul) reapare pe cer. Se numește „molad” momentul acestei reapariții și i se spune astfel, pentru că atunci luna pare că se naște pe cer (noled ebr. — a naște). O lună nu cuprinde un număr întreg de zile și ore; de aceea, — spre a se putea determina cu cit mai mare precizie momentul Molad-ului — ora a fost împărțită în 1080 diviziuni (numărul 1080 prezintă avantajul că e divizibil prin 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Un minut e deci egal cu 18 diviziuni (halakim) și o diviziune (belek) cuprinde 76 subdiviziuni.

Săptămâna ebraică are șapte zile și se încheie simbolic saba (moșa e șabat). Ziua se împarte în 24 ore, dar începe odată cu amurgul (aparitia primelor stele pe cer) și se termină a doua zi, în același moment.

Luna ebraică are cel puțin 29 și cel mult 30 de zile. Anul are 12 luni și atunci e „simplu” (pesuta) sau 13 luni, când e bisect (meuberet). Numele lunilor ebraice sînt: Tisre, Heșvan, Kislev, Tevet, Șevat, Adar, Nisan, Yiar, Sivan, Tamuz, Av și Elul. În cazul unui an bisect, se intercalează, după luna Adar, o a 13-a lună care se numește Adar Șeni (Adar II) sau Ve-Adar. Lunile: Tisre, Șevat, Nisan, Sivan și Av nu au întotdeauna câte 30 de zile; Tevet, Adar, Yiar, Tamuz și Elul au dimpotrivă întotdeauna numai 29 de zile. Lunile Heșvan și Kislev n-au un număr stabil de zile, ele putînd avea cînd 29, cînd 30 de zile. Și anume, se pot prezenta următoarele 3 cazuri: 1. ambele luni menționate au câte 29 zile, anul se numește hasera (incomplet); 2. Heșvan are 29 iar Kislev are 30, anul se zice în acest caz Kesidrah (normal); 3. ambele luni au câte 30 zile — anul e atunci Șelema (complet).

An bisect — (Șana me uberet, Șenat Ibur). Ca toate celelalte popoare agricole, evreii își serbau sărbătorile (chiar și pe cele naționale) în cadrul fenomenelor caracteristice anotimpului respectiv. Astfel, Pesah era sărbătoarea spicelor coapte sau a primăverii, Șavuot era sărbătoarea Bikuim, a roadelor coapte. Suot era sărbătoarea terminării culesului, respectiv a începutului de toamnă. Trebuia, deci, ca aceste sărbători (adică datele la care se prăznuiau) să coincidă cu fenomenele naturale respective. Or, 12 luni a câte 29 sau 30 zile nu înseamnă decât aproximativ 354 zile, pe cînd anul solar numără (tot aproximativ) 365 zile. Rezultă din această diferență de 12 zile pe an că se impune o corectare a anului lunar. Ea se făcea prin adăugirea la anumite date a unei a 13-a luni, Adar Șeni. Avem atunci an bisect.

Astăzi, calendarul ebraic cunoaște cicluri (mabazorim): un ciclu mare sau solar, de 28 de ani și un ciclu mic sau lunar de 19 ani. Acesta din urmă e determinant pentru stabilirea anilor biseci. Într-un ciclu lunar sînt biseci ani: 3, 6, 8, 11, 14, 17 și 19 (avem deci 7 ani biseci în decurs de 19 ani). De aci rezultă că putem afla ușor dacă un an e bisect sau nu, împărțind numărul reprezentînd anul ebraic, prin 19; dacă obținem ca rest: 0, 3, 6, 8, 11, 14 sau 17 — acest an e bisect.

Nu întotdeauna se cunoaște acest ciclu de 19 ani. În vechime, această completare a anului cu încă o lună (ca și de altfel, prelungirea unei luni cu încă o zi) se făcea — nu după calcul — ci în urma unor observații empirice. Iată cum se proceda. În preajma lunii Adar, Președintele Bet-Din-ului (forul de judecată religioasă) sau — mai tirziu — conducătorul spiritual al evreilor de atunci, delega un tribunal (Bet-Din) să vadă care este starea semănăturilor. Dacă spicile arătau că în cursul lunii Adar sau pînă în mijlocul lunii Nisan

Zodiar. ebraic descoperit la sinagoga din Beth Alfa

vor fi coapte, luna Adar era declarată ultima a anului. Dacă însă se constata că spicile nu se vor coace la timp (adică pînă la mijlocul lunii Nisan), tribunalul proclama acel an ca bisect și i se adăuga a 13-a lună, Adar Șeni. Acea tî hotărîre se transmitea tuturor comunităților evreiești din țară și din țările vecine, spre a se ști cînd trebuie serbat Pesah și celelalte sărbători ale anului.

Ca și la fel se proceda cînd era vorba să se știe dacă o lună are 29 sau 30 de zile. Martorii care văzuseră pe cer luna nouă în a 30-a zi se prezentau de îndată tribunalului și — în baza măturii lor — Molad-ul a trecut — a 30-a zi era declarată iniția a lunii următoare. Prin focuri pe virful dealurilor și tunurilor se anunța întreaga țară că e Roș-Hodeș (începutul lunii).

Pentru că se putea întîmpla ca știrea să nu ajungă în aceeași zi în finiturile mai îndepărtate, s-a fixat norma ca — în orice caz — a 30 a zi să fie serbată ca Roș-Hodeș, iar atunci cînd se primea știrea cu data precisă a Molad-ului se mai adăuga sau nu o zi ca Roș-Hodeș, după cum era cazul. Incertitudinea aceasta cu privire la ziua în care începe o lună nouă a făcut ca și sărbătorilor de Pesah, Șavuot, Suot și Roș-Hașana să li se adauge cite o zi ca ele să fie prăznuite la data justă, șite că luna anterioară avușese 29 sau 30 de zile. Acest obicei a rămas pînă în vremea noastră, cînd — deși cunoaștem prin calcul momentul cînd începe o nouă lună — sărbătorile enumerate în Diaspora au totuși o zi în plus (cunoscută sub numele de Iom-Tov-șeni sel galuot — a doua sărbătoare a Impărăției). Roș-Hașana se serbează și în Israel două zile.

Cu timpul, evreii se împrăștiară în țări foarte îndepărtate și nu mai era posibilă comunicarea — în timp util — a datei Molad-ului. Pe de altă parte, nu oricine putea să facă calculele astronomice și să cunoască prescripțiile canonice în legătură cu calendarul. S-a căutat atunci să se pună la îndemîna poporului reguli sigure și clare care să conducă toate comunitățile și să servească la stabilirea anilor biseci și a Molad-ului.

Un mare savant, Hilel II, a imaginat ciclul lunar de 19 ani (de care am vorbit mai sus), statornicind periodicitatea anilor biseci și numărul de zile ale lunilor, ca și numeroase alte reguli. Primul Molad stabilit pe baza acestui sistem calendaristic a fost 1 Tisri (Roș-Hașana 4105, luni 24 septembrie 344).

Datorită sistemului imaginat de Hilel II, e suficient să cunoaștem trei elemente pentru a putea construi întregul calendar al unui an ebraic.

Știm că un an poate fi incomplet (352 zile) normal (354 zile) și complet (355 de zile) iar într-un an bisect, respectiv: 383, 384, 385 zile. Această diferență de o zi sau două a fost stabilită pentru că prima zi de Roș Hașana nu trebuie (din cauza unor datini de care nu e locul să ne ocupăm aci) să cadă niciodată în zilele de duminică, miercuri sau vineri. Cînd se prezintă cazul, Roș Hașana e amînat cu o zi sau chiar două, prin adăugirea unei zile în luna Kislev (30 în loc de 29 de zile) sau adăugînd o zi la ambele luni cu număr de zile variabil (Heșvan și Kislev).

Se observă că între 15 Nisan (prima zi de Pesah) și 1 Tisri (Roș Hașana) sînt întotdeauna exact 163 zile, adică 23 săptămîni și 2 zile. Întrucît Roș-Hașana trebuie să cadă la anumite zile ale săptămîni (numai luni, marți, joi sau sîmbătă) rezultă că și prima zi de Pesah va cădea de asemenea numai la anumite zile ale săptămîni.

Putem acum constata că anul ebraic e determinat de următoarele trei elemente: 1. Ziua săptămîni în care cade prima zi de Roș-Hașana (1 Tisri) 2. Ziua săptămîni în care cade prima zi de Pesah (15 Nisan) 3. Trebuie să știm dacă anul e incomplet, normal sau complet. În calendarele ebraice, aceste elemente sînt indicate prin niște formule concise (Kevi ot).

Dimineața, credincioșii se adună devreme la rugăciune în sinagogă. Serviciul divin se prelungeste pînă la prînz, cîteodată și mai tirziu. Numeroase pasaje poetice — pîiuit scot în evidență semnificațiile multiple ale solemnității. Recunoașterea majestății lui Dumnezeu, Unul pe întregul univers, ca condiție a progresului moral și al păcii mondiale este tema paragrafului intercalat în Șemone Esre și învâștatura principală a zilei: „...pentru ca toți oamenii să recunoască cu Tu i-ai creat, toate creaturile că Tu le-ai făcut, pentru ca tot ceea ce respiră să proclame: Dumnezeu etern al fiilor lui Israel este rege și domnia Sa se întinde pe tot universul!”. „Inscrie-ne în cartea vieții!” imploră de nenumărate ori credincioșii. După Amida, în fața arcei sfinte deschise, obstea, în picioare, condusă de către oficiant, intonează în cor Avinu Malkeinu, „Tatăl nostru, regele nostru...” această implorare a copiilor către tatăl lor, a supușilor către regele lor, pretinde celui care o recită să-și recunoască întreaga supunere față de Dumnezeu unicul.

Lectura Torei din prima zi relatează nașterea lui Ișhac, în timp ce Haftara tratează despre nașterea lui Șmul. Astfel sînt evocate figurile mamei, Sara și Hana a căror așteptare plină de încredere a fost binecuvîntată de Dumnezeu; figura lui Hagar care, în culmea disperării, va zîri un înger indicîndu-i sursa vieții.

A doua zi se citește despre sacrificarea lui Ișhac, pe care tradiția o leagă de ziua de Roș Hașana. Sunetul șofarului amintește și el spiritul de sacrificiu și de devotament fără margini al lui Avraham și al fiului său și de berbecul „care și-a încurcat coarnele în crengile iușului”. Apoi Haftara ne prezintă figura maternă a lui Rabel: „Glas în Rama se aude, boțet și plîns amaric. Rabel își plînge copiii și refuză să se mîngie de pierderea lor. Astfel vorbește Domnul: Curmă cu plînsurile și ochii tăi să nu mai verse șiroaie de lacrimi, căci vei fi răsplătit pentru chinurile tale, fiii tăi se vor întoarce din pămîntul dușman (Ier. XXXI, 15, 16).

Urmează apoi momentul cel mai solemn, cînd se sună din șofar. Accentele sale aspre, sfîșietoare sînt menite să trezească conștiințele adormite. Tradiția îi mai atribuie și altă semnificație; ele trebuie să amintească creația, sacrificiul lui Ișhac, revelația de pe Sinai, învierea morților, judecata de apoi eliberarea credincioșilor. Intr-o tăcere impresionantă, credinciosul indicat să sune din șofar, un om pios și învîșat, în picioare, ține în mina dreaptă șofarul, cu deschizătura în sus, avînd în preajma lui pe rabin și pe oficiant și recită binecuvîntarea: „Fii binecuvîntat, Tu... care ne-ai poruncit să ascultăm glasul șofarului” și apoi rostește rugăciunea de Șehicuan. Apoi face să răsună șofarul așa cum e prescris: treizeci de sunete, în trei serii (Sedarim de cite 12, 9 și 9 sunete. Sunete simple (Tekia); sunete prelungi ca niște suspinse (Șevarim); sunete sacadate ca niște hohote de plîns (Tenua). La sfîrșit, un sunet prelungit (Tekia gheola), simbol al fericirii recucerite. Apoi, cel care a sunat din șofar recită versetul: „Fericit este poporul care știe să te preamărească, el va umbla în lumina feței Tale, Doamne! (Ps. 89, 16).

Dacă prima zi cade într-o zi de Șabat, se va suna șofarul doar a doua zi.

Tefila de Musaf de Roș Hașana cea mai lungă și mai impresionantă din tot ciclul de

sărbători, numără nouă binecuvîntări; cele trei din mijloc încadrează fiecare cite 10 versete biblice care aduc primos de laudă majestății lui Dumnezeu (Malkiut), providenței sale omnisciente, prezentă peste tot (Zibronot) precum și revelației în trecut și în viitor, în sunetul șofarului. În riturile șefard și basidic, sunetul șofarului subliniază recitația, în timp ce aschenazi îl rezervă repetării cu voce tare a rugăciunii Șemone Esre. Înainte de Chedușă se intercalează rugăciunea care începe cu cuvintele Unetane tochef, una dintre cele mai mișcătoare rugăciuni pe care tradiția o atribuie unui martir din epoca cruciadelor, rabi Amnon din Mainz.

„Vrem să evocăm sfințenia acestei zile: e o zi solemnă și de temut. În această zi majestatea Ta se va înălța prin iertare. Tronul Tău se va consolida, și vei sta acolo într-o adevăr. Da, Tu ești acela care judecă, care pedepsește, care știe și care este martor, care înscrie, pecelește și numără. Tu îți amintești de lucruri uitate și deschizi cartea aducerii aminte, unde toate faptele se pronunță singure, unde toate faptele sînt semnate de mina fiecăruia. Și brusc marele șofar răsună, un murmur blind se face auzit, chiar îngerii tresăltă, tremură și sînt cuprinși de groază. Ei spun: Iată ziua judecării a sosit. cînd armata cerească este cercetată de către judecători, căci nici ei nu apar nevinovați în ochii Tăi. Dar penitența, rugăciunea și binefacerile pot îmblinzi severitatea sentinței”.

La aschenazi, înainte de recitarea cu voce tare a rugăciunii Malkiut, atunci cînd se spune rugăciunea Alenu; „ne înclinăm, ingenuchium și ne posternăm”, toată obștea, îndoia genunchii și se pleacă pînă la pămînt. Acest ceremonial este cu atît mai mișcător cu cît, în afară de Iom Kipur, este singura împrejurare din an cînd se mai practică acest gest străvechi de adorație.

După ce a ascultat ultimul sunet al șofarului, credinciosul, încrezător în milostenia divină care va opera în favoarea sa miracolul iertării, se întoarce acasă pentru a lua prînzul, cu iuima senină. Talmudul reamintește în această privință încurajarea pe care Ezra și Nehemia au adresat-o credincioșilor adunați în ziua de Roș Hașana: „Ziua aceasta este sfințită pentru Domnul nostru! Nu vă întristați, nu plîngeți (căci toată lumea plîngea ascultînd cuvintele Torei), duceți-vă și mincați bucate grase și beți băuturi dulci și trimiteți și aceluia care nu s-au pregătit de loc, fiindcă ziua aceasta este sfințită pentru Domnul nostru! Și nu vă întristați, căci bucuria întru Domnul este tîria noastră”.

Renunșînd la odihna de după prînz, credincioșii se grăbesc să se întoarcă la sinagogă pentru că să consacre aceste clipe prețioase recitării psalmilor sau studierii Mișnei de Roș Hașana.

După Minha, dacă nu e zi de Șabat, se merge la malul unei ape pentru îndeplinirea ceremoniei simbolice denumite Tașlih, pronunșîndu-se versetele profetului Miba: „Vei arunca în adîncul mării toate păcatele noastre” (7, 19). Unii unind vorba cu gestul, își întorc buzunarele pe dos pentru a concretiza aruncarea păcatelor.

Ziua cea mai sfântă

chile sacrificiului de Iom Kipur. Pașărea, sau de preferință contra-voalarea ei în bani, este apoi oferită săracilor.

Tradiția ne învață că Iom Kipur are prin sfîntenia care îi este inerentă, puterea de a ierta. Forța sa purificatoare nu este valabilă decât în ce privește păcatele săvîrșite față de Dumnezeu; ea e fără efect cînd e vorba de greșeli comise față de semenii. Oricine a făcut un rău altuia, sau i-a atins onoarea, nu va obține iertarea decât dacă în prealabil a reparat raul pe care l-a făcut. De aceea, dintotdeauna, perioada dinaintea de Iom Kipur a fost consacrată împăcării. Credinciosul care a izbitu a-și învinge amorul propriu pentru a-și recunoaște greșala și a o mărturisii celui cărui i-a făcut rău, care a putut să-și smulgă din inimă sentimentele meschine de ură și pizmă, va fi demn de a apărea, purificat, în fața Creatorului și Judecătorului său.

Pentru a se pregăti fiziceste în vederea acestui purificării, se obișnuiește să se meargă la baia rituală.

Pelerinii care în timpurile străvechi aduceau sacrificii la templul din Ierusalim, trebuiau, după prescripțiile Torii (Num. 5, 7) să-și mărturisească greșelile. Această spovedanie, cunoscută în rugăciunile *Așamnu* și *Al het*, reprezentînd primul pas spre pocăință, este făcută de credincioși pentru prima oară la sfîrșitul rugăciunii *Șemone Esre* de *Minha* la începutul după amiezii. Ea este apoi repetată în cursul serviciului divin de Iom Kipur. Conform ritualului stabilit, în picioare, pătuns de umilință, credinciosul enumeră, cu voce joasă, lui Dumnezeu toate greșelile pe care le-a comis, lovindu-și pieptul pe măsură ce le pronunță. În unele comunități există obiceiul ca bărbații însurați să aprindă două lumînări, una acasă și una la sinagogă, care vor arde pînă la sfîrșitul sărbătorii.

Cu o oră înainte de înserare, se ia ultima masă înainte de post, *Sueda Mașeket*. Cumpătarea e de rigoare, credincioșii se abțin de la alimente indigeste și de la băuturi tari. Părinții își binecuvîntăză copiii, rugîndu-și pe Dumnezeu să le inspire teamă și dragoste față de El. „Veți respecta sfînta zi consacrată lui Dumnezeu...”. Acest îndemn al profetului Ieșaiahu este aplicat de către înțelepții zilei de Iom Kipur. Neputînd să o onoreze ca alte sărbători prin bucuriile mesei, ea e sărbătorită prin îmbrăcăminte aleasă și prin lumină. Înainte de sosirea sărbătorii, mesele se acoperă ca vînerii seara cu fețe de mese sărbătorești, casa se luminează în onoarea zilei sfînte, iar femeile, aprinzînd lumînările, pronunță binecuvîntarea „Acela care ne-a sfîntit prin poruncile Sale și ne-a poruncit să aprindem lumînări de Iom Kipur” și adaugă *Șebetanu*, ca la orice sărbătoare.

POSTUL DE IOM KIPUR

„În ziua a zecea din această lună a șaptea este ziua săvîrșirii; în ea să țineți o adunare în sfîntul lăcaș și să înfrînați cu post sufletele voastre și să aduceți Domnului jertfe arse în foc” (Lev. 23, 27). Legea orală ne învață că această „umilire” constă înainte de toate în abținerea de la orice mîncare și orice băutură, în orice cantitate, oricît de infimă. Se prevăd excepții numai în caz de boală sau de debilitate gravă. Cu puțin înainte de vîrsta majoratului religios, copiii încep să se obișnuiască cu postul. Interdicția abluțiunilor nerituale, a folosirii parfumurilor, a încălzimții cu toc înalt sau de piele, denotă aceeași nevoie de umilire. Ea intervine și în viața conjugală. În fine, toate muncile interzise în zi de Șabat sînt interzise cu aceeași strictețe de Iom Kipur, „sîmbăta simbetelor”.

KOL NIDREI

Solemnă, strălucind cu toată luminile aprinse, sinagoga se umple înainte de crepuscul. Credincioșii înlocuiesc încălzimțea din piele cu încălzimțea de stofă sau cauciu, ca un act de umilință așa precum a făcut Moșe în fața tufișului arzător. Ei îmbracă îmbrăcămintea de mort (*kitel sau tabribim*) giulgiul alb care, inspirînd reflexii serioase, evocă imaginea marului preot care, în această zi își îndeplinea slujba, îmbrăcat în haină albă de in. El se acoperă cu *talit*, recitînd cu voce tare binecuvîntarea.

De la începutul serviciului divin, două persoane, dintre fruntașii comunității îl încadrează pe cantorul care intonează rar, solemn, de trei ori, Kol Nidrei. Sînt primele cuvinte ale anularii anticipare a legămintelor și jurămintelor pe care cineva, în mod nerațional, și le-ar putea face sieși în cursul anului care vine și care astfel sînt declarate neavenite. Această datină provine din teama că respectivele legăminte nu vor fi respectate și desigur nu au nimic de-a face cu cele făcute altei persoane. Într-o tăcere plină de reculegere se aude această declarație, care prin melodia tradițională contribuie la crearea unei atmosfere de gravitate, teamă și mister.

„Atunci toată obștea fiilor lui Israel va fi iertată, asemeni și străinului care locuiește în mijlocul ei”. Acest verset (Num. 15, 26) cu care se termină Kol Nidrei constituie leit-motivul tuturor rugăciunilor de Iom Kipur. Dorința nostalgică de a restabili cu Dumnezeu legătura întreruptă, de a se adresa fără inter-

mediari milei Sale, de a se ridica la treapta superioară a purității se întrezărește „din seară pînă în seara următoare” în toate rugăciunile. Fapt unic în cursul unui an, de Iom Kipur ofițiantul și obștea pronunță tare versetul intercalat în rugăciunea Șema „Binecuvîntat fie numele de glorie al majestății Sale întotdeauna și în veștii vecilor!”. Nu este, oare, aceasta singura zi cînd poporul se asemănă îngerilor și se consideră demn de a aduce cu glas tare această laudă unică lui Dumnezeu?

Unii credincioși își petrec noaptea la sinagogă recitînd psalmi și imnuri, între care și *Keter Malkut* „cununa majestății” celebrul imn al lui rabi Salomon Ibn Gabirol. Alții studiază tratatul mișnei Ioma sau citeșe pasaje din Zohar.

ZIUA DE IOM KIPUR

Rugăciunea de Iom Kipur începe în zori și continuă fără întrerupere pînă la ivirea stelelor. La ofițierile obișnuite de sărbători, *Saharit*, *Musaf*, *Minha* se adaugă *Neila* — încheierea. După *Teșilot* obișnuite, se intercalează numeroase *piuim*, *Șemone Esre*, cu voce scăzută, cele șapte binecuvîntări și se termină cu *Vidui* — spovedania. Repetarea se desfășoară îndelung, întrerupută de *piuim*, înainte și după Kedușă, după care urmează *Selibot*, dintre care ultima se termină cu o nouă mărturisire, publică de data aceasta, intonată de cantor, urmat de întreaga comunitate. *Așamnu*, *Bagadnu* (Am păcătuit, am fost recalcitrant...). Și astfel, în ordine alfabetică se enumeră greșelile de care, fără îndoială, nu s-a făcut vinovat fiecare credincios, dar de care obștea în ansamblu ei nu este scutită. Apoi, cu excepție la *Neila*, urmează *Al het*-urile, apoi o nouă însușire mai amănunțită a păcatelor, de asemenea în ordine alfabetică.

Lectura Torii de *Șaharit* descrie ofițierea de către Marele preot a ritualului în templul din Ierusalim. Este un apel mareț la adevărata ispășire care a fost ales drept Haftara (Ieșaiahu 58, 3) „Pentru ce să postim dacă Tu nu vezi?” Pentru că în ziua de post voi vă vedeți de treburile voastre... Voi poștii ca să vă certăți și să vă sfădiți și să vă bateți, zănațici, cu pumnul. Postul vostru de azi nu ajută glasul vostru să se audă sus. Este, oare, acesta postul care să-mi placă? O zi în care omul se chinuiește, își înconvoaie capul ca o trestie și se culcă în sac și în cenușă! Oare aceasta se cheamă post și zi plăcută Domnului? Iată postul care îmi place cu adevărat: Rupeți lanțurile nedreptății, delegați legăturile jugului, dați drumul celor asupriți și sfîmnați jugul lor... Împarte pîinea tu cu cel flămînd, adăpostește în casa ta pe cel fără cămin; și dacă vezi un om gol, pune haină pe el și nu te ascunde de cel de un neam cu tine”.

Ritualul de *Musaf* evocă în termeni poetici ofițierea Marelui preot în templu, momentul cel mai solemn dintre toate, cînd, îmbrăcat în alb, intră în Sfînta sfîntelor și pronunță numele inefabil, mărturisindu-și pe rînd greșelile, acele ale preoților și ale tuturor credincioșilor.

„De fiecare dată cînd auzeau, din curtea templului, numele venerat și redutabil ieșind din gura Marelui Preot, în sfîntenie și curățenie ei se aruncau cu fața la pămînt și strigau: „Binecuvîntat fie numele de glorie ale domniei Lui, întotdeauna și în veștii vecilor”. La evocarea acestei scene, comunitatea se înclină de patru ori, făcînd să reînvie această tradiție, a unui trecut îndepărtat.

La *Minha* se citește capitolul XVIII din Levitic, care constituie un avertisment împotriva oricărei corupții morale, un nou apel la datorită de sfîntenie.

Haftara este din Cartea lui Ionas, care constituie o demonstrație elocventă că nu poștii rămîne surde la chemarea lui Dumnezeu, a cărui milă se extinde asupra tuturor, că toți credincioșii pot obține iertarea divină. Profetul subliniază că Domnul a ținut pe locuitorii Nineviului nu atît datorită rugăciunilor și postului lor, cît purtării lor, corectitudinii conduitei lor.

Neila sau *Neilat Șevim*, cum e denumită în scrierile mai vechi, „închiderea porților” este încoronarea zilei de Iom Kipur: închiderea porților templului seara, sau ale cerului la sfîrșitul acestei zile mari. La acea oră sorii vor fi pe deplin hotărîți, judecata „peceluită”. Moment emoționant, cînd feroarea atînge apogeul: „Deschide-ne poarta, la ora cînd poarta se închide, căci ziua e pe sfîrșite. Lumina scade, soarele va dispăre în curînd, lasă-ne să intrăm pe porțile Tale!”.

După *Avinu Malkaim*, în care cuvintele „înscrie-ne” sînt înlocuite peste tot cu „aprecuiește înscrierea noastră”, cînd noaptea s-a lăsat cu totul, credincioșii repetă după cantor, cu voce tare, profesunea de credință „Șema Israel...” apoi, de trei ori „Binecuvîntat fie numele glorios al domniei Lui pentru totdeauna și în veștii vecilor!”, apoi de șapte ori versetul „Domnul e Dumnezeu (Regi 8, 34). Un sunet prelung de șofar, *Tekia*, anunță sfîrșitul sărbătorii, urmat de rugăciunea *Mašivur* cu *Havdala*, la care se folosește una din lămpile care au ars în ultimele 24 de ore.

Dar întreaga asistență a credincioșilor nu este decât o continuă depășire. Dacă Iom Kipur este capătul unei lungi pregătiri, el nu marchează decât o etapă: chiar în seara de Iom Kipur se încep pregătirile pentru a se construi Suka,

Predicile de sărbători

ale Eminenței Sale d. Șef rabin

În prima seară de Roș Hașana, duminică 19 septembrie, orele 18,30, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va predica la templul coral despre „Cartea vieții”.

În ziua de 20 septembrie, la ora 10,30, la templul coral, în cadrul serviciului divin de *tekiat-șofar*, Eminența Sa va rosti predica: „De la șofarul creației la cel al lui Mesia”.

La orele 18, în seara aceeași zile, va rosti tradiționala predica la templul sefard (str. Banu Mărcine) tratînd despre „Iom Hazikaron — amintirile noastre”.

Simbătă 25 septembrie a.c. (Sabat Suva), la orele 10 dim., în cadrul ser-

viului divin de la sinagoga Malbim (str. Bravilor nr. 4), dl. Șef rabin va rosti tradiționala *Derașa*, avînd subiectul: „*Teșuva* — înnoirea prin întoarcere”.

Marți 28 septembrie a.c. la orele 17,45, în cadrul serviciului divin de *Kol Nidrei* de la templul coral, Eminența Sa va rosti predica: „Sfîntenia cuvîntului”.

Miercuri 29 septembrie a.c. (Iom Kipur), la orele 11 dim., înaintea rugăciunii *Iskor*, dl. Șef rabin va rosti predica „Jertfe scumpe și dragi”.

Predicile de Sucot le vom publica în numărul viitor al revistei.

De ce sunăm din șofar?

Sensul adînc al prescripțiunii sunării din șofar a fost căutat din timpuri străvechi de exegeții noștri, exponenți ai școlilor talmudice din orient și occident. Textul biblic nu indică motivul pentru care se prevede obligația sunării din șofar și nici nu arată scopul pe care-l urmărește legiuitorul prin codificarea acestei obligații. Sunetul șofarului este menit să aibă o însemnătate deosebită: el trebuie, fără îndoială să trezească în sufletul obștii asociații și sentimente bine determinate, necesare prăznuirii marii sărbători.

Rabenu Saadia Gaon, marele gînditor, exeget și conducător spiritual al evreimii babiloniene în secolul X (892—942) dă sunării din șofar nu mai puțin de zece sensuri.

1. Sunetul șofarului îl proclamă pe Cel Atotputernic stăpîn al universului. Așa precizează versetul biblic (Ps 98 6): „Cu trâmbița și sunet de șofar cîntați-L pe rege, pe Dumnezeu!”

2. Sunetul șofarului anunță începerea celor zece zile de pocăință.

3. Sunetul șofarului ne amintește evenimentul dării Torii, așa cum este scris (Exod 19,16): „Și a fost în a treia zi, cînd s-a făcut ziua, s-au pornit tunete și fulgere și nouri grei au acoperit muntele și sunetul șofarului a clocotit cu putere. Iar tot poporul care era în tabără tremura de spaimă”. Sunetul șofarului este, deci, o reînnoire a Legii, o recunoaștere a eternei ei valabilități.

4. Sunetul șofarului ne amintește cuvintele moralizatoare, predicile de admonestare, rostite de profeți, după cum este scris: „Acela care aude glasul șofarului și nu se ferește și vine sabia și-l ia, el singur va fi răspunzător de soarta sa (Ezechiel 33,4).

5. Sunetul șofarului trebuie să ne amintească și de dărmarea templului așa cum este scris (Ieremia, 4,19—20): „o, piopul meu! o, inima mea! o, pereții ai inimii mele! Inima-mi zvîcnește și nu mai am tihnă! Căci sunet de șofar aud și zarvă de război! Prăpăd peste prăpăd mi-au fost doborîte corturile, într-o clipă — adăpostul!”

6. Șofarul trebuie, în continuare, să ne amintească jertfa lui Ithac. Atunci cînd cuvîntul Domnului l-a oprit pe Abraham să-și sacrifice fiul, el a jertfit în locul lui un berbec care se încurcase cu coarnele într-un tufiș din apropiere. Or, șofarul este confecționat dintr-un corn de berbec.

7. Sunetul șofarului ne cutremură și ne trezește din amorțală, așa cum este scris: „Oare suna-va șofarul în oraș fără ca să se înspăimînte poporul?” (Amos, 3, 6).

8. Sunetul șofarului ne amintește judecata de apoi, așa cum este scris: „Aproape este ziua cea mare a Domnului... zi a sunării din șofar, zi de alarmă, peste orașele întărite, peste zidurile înalte...” (Tefania 1, 14—16).

9. Sunetul șofarului înnoește în noi speranța venirii lui Mașiah, așa cum este scris (Ieșai, 27, 13): „Și va fi în acea zi: va răsună șofarul cel mare și vor veni cei pierduți în Așur și cei risipiți în Miștraim și se vor închina în fața Domnului, pe muntele cel sfînt, în casa Sa”.

10. Sunetul șofarului este o aluzie și la învierea morților, așa cum este scris: „Voi, toți locuitorii ai lumii și cei ce zaceți în pămînt! Cînd se va înălța flamura peste munți — veți

vedea, cînd va răsună șofarul — veți auzi...! (Ieșai, 18, 3).

Maimonide (1135—1204) în celebrul său *Code* (Hilhot Teșuva — Legile Pocăinței III, 4) scrie următoarele despre sensul sunării din șofar:

„Deși *Tekiat șofar* — suflarea șofarului este o prescripție biblică (și în consecință nu necesită justificare) se poate găsi sensul ei în aceea că sunetele șofarului constituie un apel către noi, de parcă ne-ar spune: Treziți-vă, adormiților, din somnul vostru! Ceretați-vă, analizați-vă faptele și pocăiți-vă! Gîndiți-vă la Creatorul vostru, voi care rătăciți tot anul după nimicuri și deșertăciuni care nu vă sînt folositoare, care nu vă pot ajuta. Părăsiți drumurile voastre rele și gîndurile voastre necinstite...”

Requiem pentru M. H. Maxy

Cu prilejul împlinirii a 30 de zile de la săvîrșirea sa din viață, un requiem a avut loc în memoria pictorului M. H. Maxy.

Rudele, prietenii și admiratorii s-au regăsit în jurul mormîntului proaspăt de la cimitirul „Filantropia”. La pioasă ceremonie a ținut să fie de față Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Serviciul divin a fost ofițiat de d. prim-cantor W. Harnik, acompaniat de corul templului coral.

Eminența Sa d. Șef rabin a rostit apoi un vibrant panegiric al dispărutului. Personalitatea lui M. H. Maxy a fost, de asemenea, evocată de către poetul Gheorghe Dinu.

Ceremonia s-a încheiat prin rugăciunea de Kadiș, rostită întru odihna sufletului celui ce a fost pictor și omul de bine M. H. Maxy.

Comunitatea evreilor mozaică din Dorohoi anunță cu regret încetarea din viață a hahamului

MOISE IANCU HAHAMU

în etate de 85 de ani.

Defunctul a slujit timp de peste 50 de ani obștea noastră, bucurîndu-se de dragostea și prețuirea coreligionarilor.

Îi vom păstra neștearnă amintirea.

Familia și prietenii anunță cu durere încetarea din viață a celui ce a fost

SOLOMON MANES

din Galați

Înhumarea a avut loc la cimitirul Giurgiu-ului din București.

Îi vom păstra o neștearsă amintire.

Gaonul — rabi Abraham Arie Rosen ז"ל

20 de ani de la trecerea sa în lumea celor dreți

PĂRINTELE ȘI DASCĂLUL MEU

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

Cind învățații talmudului i-au adus lui rabi Eliezer, fiul lui Azaria, vestea că l-au ales drept îndrumător al lor, reacția sa spontană a fost: „Mă duc să mă sfătuiesc cu familia, cu oamenii din casa mea”. (Talmud, tratatul Berahot, 27).

Rezidă în acest răspuns al marelui nostru cărturar o înaltă concepție despre simțul de răspundere ce trebuie să călăuzească pe omul pe umerii cărui se așează o funcție în slujba obștii. Într-adevăr, fiecare om are o fizionomie exterioară, care rezultă din modul cum îl văd cunoștii săi, mediul înconjurător, colaboratorii săi și o fizionomie intimă care înfățișează comportarea sa înăuntrul căminu-

1948. Gaonul-rabi Abraham Rosen dând binecuvântarea părintească Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen la instalarea în funcția de Șef rabin.

lui său, acolo unde nu-l văd alții decît „oamenii casei sale” ז"ל אנושי ביתו, care, deci, nu e cunoscută decît de cei cu care conviețuiește și care urmăresc, pas cu pas, întreg itinerariul vieții sale.

Alta timp cit este vorba de un om care duce o existență particulară, distincția între aceste două fizionomii este puțin importantă. Cind, însă, o persoană trebuie să accepte un post de conducere și vrea să știe dacă e vrednic de acesta, cei mai buni sfătuitoari, cei mai nimeriți judecători, cu bagajul cel mai bogat de date pentru formarea unei aprecieri, nu pot fi decît „oamenii casei sale”. Ei sînt acei care au pătruns mai bine în tainele sufletului și conștiinței sale, ei pot citîri lucrurile fără a se lăsa amăgiți de aparențele acelu „image” care uneori se creează în mod artificial. Ei „oa-

menii casei sale” cunosc toate amănuntele valorii sale autentice și de aceea rabi Eliezer ben Azaria s-a dus să se sfătuiască cu ei ז"ל אנושי ביתו într-un moment de cotitură așa de important din viața sa.

La împlinirea a două decenii de la trecerea în lumea celor dreți a părintelui meu, binecuvîntată fie-i amintirea, socot, la fel ca rabi Eliezer, că asupra mea, fiul și discipolul său, cade sfința îndatorire de a aduce în aprecierea personalității sale, o mărturie deosebită de toate celelalte care s-au dat despre dînsul, o mărturie pe care nu o poate da decît unul dintre ז"ל אנושי ביתו „oamenii casei sale”.

Este adevărat. Savanții iudaici ai generației sale au proslăvit uriașii-i memorie, unică în felul ei, care-l făcea să fie stăpînul necontestat al oceanului învățării Torei; au elogiât aceluși-i putere de sinteză, care l-a făcut să fie unul din marii maeștri ai dizerțiilor talmudice; au subliniat faptul că „decizorii halahici de-a lungul milenilor luminează cărările minții sale”; au admirat spiritul său integrat întru paza Torei, strădania sa neconștientă și puterea sa de sacrificiu întru păstrarea credinței.

Este adevărat. Cercetătorii istoriei comunităților evreiești din România din prima jumătate a veacului nostru nu vor putea să treacă cu vederea un capitol în care e vorba de un rabin care nu s-a înclinat înaintea bogățiilor ce stăpîneau obștile acelor vremuri, care n-a acceptat compromisiuri și n-a tranzacționat cu adevărurile învățării; care a stat neobosit în sprijinul celor săraci, a maselor de „evrei simpli” care au trăit în cumplită mizerie dar nu s-au abătut de la nici un „pintele id”.

Este adevărat. Cronicarii epocii sale vor găsi multe laturi comune între întâmplările

menii casei sale” cunosc toate amănuntele valorii sale autentice și de aceea rabi Eliezer ben Azaria s-a dus să se sfătuiască cu ei ז"ל אנושי ביתו într-un moment de cotitură așa de important din viața sa.

La împlinirea a două decenii de la trecerea în lumea celor dreți a părintelui meu, binecuvîntată fie-i amintirea, socot, la fel ca rabi Eliezer, că asupra mea, fiul și discipolul său, cade sfința îndatorire de a aduce în aprecierea personalității sale, o mărturie deosebită de toate celelalte care s-au dat despre dînsul, o mărturie pe care nu o poate da decît unul dintre ז"ל אנושי ביתו „oamenii casei sale”.

Este adevărat. Savanții iudaici ai generației sale au proslăvit uriașii-i memorie, unică în felul ei, care-l făcea să fie stăpînul necontestat al oceanului învățării Torei; au elogiât aceluși-i putere de sinteză, care l-a făcut să fie unul din marii maeștri ai dizerțiilor talmudice; au subliniat faptul că „decizorii halahici de-a lungul milenilor luminează cărările minții sale”; au admirat spiritul său integrat întru paza Torei, strădania sa neconștientă și puterea sa de sacrificiu întru păstrarea credinței.

Este adevărat. Cercetătorii istoriei comunităților evreiești din România din prima jumătate a veacului nostru nu vor putea să treacă cu vederea un capitol în care e vorba de un rabin care nu s-a înclinat înaintea bogățiilor ce stăpîneau obștile acelor vremuri, care n-a acceptat compromisiuri și n-a tranzacționat cu adevărurile învățării; care a stat neobosit în sprijinul celor săraci, a maselor de „evrei simpli” care au trăit în cumplită mizerie dar nu s-au abătut de la nici un „pintele id”.

Este adevărat. Cronicarii epocii sale vor găsi multe laturi comune între întâmplările

jețul rabinic al comunității evreilor din Moinești. Această comunitate a ocupat, în acea vreme, un loc de frunte în viața comunităților evreiești din România.

În anul 1916 a fost ales ca rabin al comunității evreilor din Fălticeni, pe care a păstorit-o pînă în anul 1941, cind din cauza prigoanei fasciste, a fost nevoit să se mute la București.

Predicile sale la sinagogile Malbim și A. B. Zissu, precum și înțeleptele sale talmăcirii ale versetelor străvechi în propria sa sinagogă din str. Negru Vodă și apoi din str. Mircea Vodă, au trezit admirație și venerație în rindu-rile credincioșilor.

A avut groaznicul destin de a pierde pe fiul său cel mai vișnic, rabinul Elias Rosen ז"ל care a păstorit obștea evreiască din Auschwitz și a fost ucis împreună cu întreaga-i familie ca victimă a naziștilor.

Minunata putere a credinței l-a făcut să nu înceteze o zi să se consacre studiului și să răspundească, în toate părțile lumii evreiești „răspunsurile” sale la diversele probleme religioase asupra cărora era consultat.

Operele sale „Saaget Arie” și „Beir Abraham” au văzut lumina tiparului încă în anul 1912. Grație strădaniei ginerelui său, rabinul dr. Wolf Gottlieb, Șef rabinul Scoției și ale fiului său, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, miile de manuscrise cu „response” halahice, zecile de mii de comentarii și adnotări talmudice, predicile și talmăcirile hagadice au fost colecționate și pregătite spre a fi editate.

Fie amintirea țadicului deapururi binecuvîntată!

REDAȚIA

Gaonul rabi Abraham Rosen studiind Torah cu ginerele său, rabi Zeew Gottlieb, actualul Șef rabin al Scoției.

Niciodată nu voi putea uita un tablou ce mi s-a oferit ochilor într-o zi, cind într-una din obștile pe care le-a păstorit, comunitatea Fălticeni, a izbucni în incendiu ce a cuprins întreaga stradă în care se afla locuința noastră. Cuprînși de panică, vecinii alergau în toate părțile, căutînd să-și salveze bruma de gospodărie, hainele, mobiliile, vasele etc. Noi, „oamenii casei sale”, de asemenea am fugit din casă spre a ne salva. Deodată, zărim în mijlocul flăcărilor pe părintele nostru stringîndu-și manuscrisele, opera vieții sale, și ieșind dintre dărîmături cu această comoară în brațe. Pentru această bogăție a sa a fost gata să-și dea viața!

Despre puternica-i credință, despre rugăciunile sale înflăcărte, de un elan mistuitor, despre convingerea sa neclintită în minunea salvării poporului evreu, care s-a împlinit în zilele sale, despre integritatea caracterului său, despre toate aceste însușiri sufletești intime, despre acest adevărat și autentic „image” al său, care mărturie ar putea fi mai nimerită decît cea a ז"ל אנושי ביתו „oamenilor casei sale”?

„Response” sale, opere de înaltă învățatură iudaică, strădania întregii sale vieți, n-au văzut lumina tiparului în timpul vieții sale. Este vorba despre operele: Pirhei Șosna, Eitan Ani, Neezar bigvura ș.a. N-a putut găsi climatul și liniștea sufletească precum și condițiile materiale necesare spre a orîndui munșile de adnotații și comentarii și a le putea încredința tiparului. Cumtatul meu, dr. Wolf Gottlieb, prim-rabinul comunității din Glasgow și șef-rabinul Scoției, pregătește pentru tipar aceste scrieri, astfel încît ele să poată lumina în curînd cerul învățării iudaice.

...În noaptea a doua de Roș-Hașana a anului 5712, după ce a șoptit cu ultimele forțe rugăciunea „Tu, Doamne, ești sufletul a tot ce viețuiește” și-a încredințat sufletul Creatorului; iar în ziua de 4 Kislev a aceleiași an, țărîna trupului său a coborît în mormintul din orașul-sfînt Ierusalaim, împlinindu-se astfel un dor nespul al său.

Binecuvîntată fie amintirea celui drept!

CUM INTRA MARELE PREOT ÎN TEMPLU ÎN AJUN DE IOM KIPUR

Cele de mai jos sînt relatate de un martor ocular cu numele de Marius Anius. Relatăriile s-au păstrat de-a lungul veacurilor și au fost transmise în traducere pentru prima oară în Mahzor-ul de Iom Kipur editat de I. Berlin la Hanovera în anul 5599 (1837).

Cu șapte zile înainte de Iom Kipur se pregăteau în locuința Marelui preot fotoliile pentru președintele Curții Supreme, pentru Domnitor, pentru Marele preot și locuitorul său, precum și pentru cei 70 de înțelepți ai Sanhedrinului. Cel mai în vîrstă dintre preoți se adresa Marelui preot cu următoarele cuvinte: „Cîntărește bine în fața cui vei sta și gîndește-te că porți răspunderea pentru cea mai mărunțită încălcare a legii, care poate influența iertarea întregului popor. Gîndește-te că ochii tuturor fiilor lui Israel sînt îndreptați către

tine. Cercetează-ți, deci, faptele, ai grijă de puritatea lor deoarece păcatul cel mai neînsănat poate adesea prăcumpani multor fapte bune. Numai Dumnezeu Atoțiștitorul le cunoaște. Cercetează și faptele cohanimilor țui subalterni și îndreapă-le. Gîndește-te că stai în fața regelui tuturor regilor, care judecă de pe scaunul dreptății sale păcatele tuturor fapturilor. Cum ai îndrăzni să te apropii de El fără suflet curat?”

Iar Marele preot răspundea că și-a revizuit toate faptele și pentru cele greșite s-a pocăit cu cea mai profundă sinceritate.

Regele adresa de asemenea Marelui preot cuvinte de pietate și-l asigura de grația sa dacă va părași cu bine Sfînta sfințelor.

Apoi se anunța oficial pornirea cortegiului, către Templu și credincioșii se adunau pentru a-l conduce. În fruntea cortegiului mergeau cei din casa lui Israel, apoi cei din casa lui David.

Credincioșii îi aclamau cu cuvintele: „Lăudați-l fie cel din casa lui David!”. Urmau leviiți în veșminte albastre din mătase cam în număr de 37 de mii. Ei erau primii cu cuvintele: „Inchinați-vă celor din casa Levi!”

După ei veneau 24 de mii de preoți în veșminte de mătase albă, după care mergeau cîntăreții, muzicanții slujitorii. Apoi cei șaptezeci de membri ai Sanhedrinului.

În sfîrșit venea Marele preot și în urma lui preoții cei mai vișnici. La cotiturile străzilor erau întîmpinați de profesorii academiilor, care se adresa Marelui preot: „Roagă-te Creatorului nostru ca să dănuim pentru ca să ne dedicăm viața învățării Sale”.

La intrarea în Templu se oficia o rugăciune pentru descendenții casei lui David, pentru Templu și slujitorii săi, la care poporul răspundea „Amen” atît de puternic, încît păsările cerului cădeau la pămînt.

Apoi Marele preot se închina mulțimii și se despărțea de ea cu lacrimi în ochi și cu vorbe pline de evlavie. Doi dintre asistenții săi îl conduceau spre camera lui izolată de toți ceilalți preoți.

La ieșirea din Templu, la sfîrșitul zilei iertării, cortegiul era și mai grandios. Toată populația Ierusalimului îmbrăcată în alb, îl asalta pe Marele preot. Toate geamurile erau luminate și pavoazate cu mătăsuri și covorașe multicolore. Adesea, Marele preot nu putea ajunge la locuința lui înainte de miezul nopții. Nimeni nu mergea acasă fără să fi atins mina sa.

Întoarcerea fericită a Marelui preot de la slujba oficiată în Sfînta sfințelor era sărbătorită și a doua zi cu o masă bogată la care erau invitați demnitarii, rudele și prietenii.

Marele preot comanda o tablă de aur pe care punea să se graveze: „Eu... Cohen Gadol, fiul cohenului... am oficiat serviciul Marelui preot în fața Domnului Atoțiștitor în Casa Lui mare și sfîntă, în anul... Fie ca și copiii mei să aibă fericirea să slujească pe Dumnezeu în această înălțătoare funcție”.

I. L. PEREȚ

RUGĂCIUNEA DE LA MIEZUL NOPTII

și întreabă mai departe :

- Alt tată n-ai ?
- Nu !
- Și mamă ?
- E nevoie și de mamă ?

Negustorul nu-și mai poate stăpîni risul, iar băiatul întreabă :

- Pot să plec ?
- Îndată, îi spune negustorul amuzat și-i mai pune o întrebare :
- De unde vii ?
- De la țară !
- Cum se numește satul ? Unde se află ?
- Nu știu.
- Departe de aici ?
- Am mers și am tot mers... și am mers...
- Cîte zile și cîte nopți ?
- N-am numărat.
- Rugăciune știi să faci ?

Negustorul își dă seama că trebuie să explice băiatului ce înțelege prin rugăciune. Băiatul pricepe că-l întreabă dacă știe să vorbească cu Tata :

- Știu să spun „Șema Israel”
- Cine te-a învățat ?
- Mergînd prin pădure spre oraș, am întîlnit un bătrîn care mi-a spus cine-i Tata și m-a învățat să vorbesc cu el, spunîndu-i „Șema Israel”. Bătrînul mi-a spus că chiar dacă eu nu înțeleg ce spun, Tata înțelege și se bucură.
- Și cînd vorbești cu Tata ?
- De două ori pe zi. Cîntînd.
- Cînti ? La ce ?
- La ce se nimereste. La țară cîntam din fire de iarbă, din frunze, apoi m-am învățat să-mi fac un fluier și am cîntat din fluier... La oraș, mi-au dăruit un fluier de lut și cînt din el...

— Și dacă ți s-ar dăruî, să zicem, o vioară ? Băiatului i s-au aprins ochii de bucurie. De cînd își dorește el o vioară ! Una cum au lăutarii de la oraș. De fapt, el își dorește o vioară din acelea mari, care se poartă pe umăr de o curea lată... O ! ce-ar mai cînta...

— Poate, glumește mai departe negustorul, poate o să-ți cumpărăm așa ceva, dar s-auzim mai întîi ce știi ! Băiatul scoate fluierul din sîn și fluieră. De îndată ce au pornit sunetele în văzduh au apărut stoluri de păsări, care zburau rotindu-se. Băiatul a privit către ele, le-a zîmbit și a ascuns din nou fluierul.

Negustorul însă n-a ridicat privirea spre cer și de aceea n-a văzut nimic. Atrăși de sunetul fluierului, au ieșit în stradă soția negustorului, servitoarea, au apărut la ferestre două tinere perechi... Vrînd să-și dea ifose, negustorul continuă cu întrebările :

- Din ce ai trăit în pădure ?
- M-am hrănit cu ciuperci.
- Te pricepi, deci, la ciuperci. Și în sat ?
- Din ce mi-au dat.
- Cine ți-a dat ?
- Țărani, țărăncile. Mi-au dat și popa și cîrciumarul...
- Ce ți-au dat ?

De data asta, negustorul așteaptă răspunsul cu suflul la gură. Dar băiatul răspunde la fel de simplu :

- Mi-au dat și boș și carne și varză și pine, dar de mîncat am mîncat numai pine. Celelalte le-am dat la păsări.
- De ce ai mîncat numai pine ?
- Numai pine îmi place. Alte mîncăruri nu-mi plac. Bătrînul m-a întrebat și el ce mîncîm. I-am spus că numai pine și mi-a răspuns că mă iubește foarte mult pentru asta. De aceea m-a învățat să vorbesc cu Tata. Și eu îl iubesc pe bătrîn. Mult de tot. Rugăciunea „Șema Israel” o spun cum m-a învățat el.
- Și dacă bătrînul te-ar învăța să furi ?
- Aș fura.
- Să ucizi ?
- Aș ucide. Dar el nu m-ar învăța așa ceva. El e bun, bătrînul.
- Dar, să zicem, că ar veni și ți-ar spune să ucizi, ce-ai face ?
- Aș ucide.
- Și nu ți-ar fi frică de Tata ?
- De ce să-mi fie frică ?
- De pedeapsa lui.

Pentru prima oară, pe fața băiatului apărut un zîmbet :

- Vă bateți joc de mine ! Un tată nu pedepsește !
- În stradă a apărut ceagul, anunțînd că e vremea rugăciunii de seară. Negustorul o porni întins la sinagogă, grăbit să povestească ce întrebări deștepte i-a pus el băiatului...

Se înțelege că apartin acestui băiat ciudat ar fi fost de ajuns ca locuitorii orașului să aibă la ce se gîndi. Dar s-a mai întîmplat ceva. Comunitatea avea o orchestră : două viori, un flaut, un clarinet, un talger și, bineînțeles, un bas. Era o orchestră modestă, care cînta la nunți și petreceri, de Purim și Hanuca. Uneori, dacă alte orchestre erau ocupate, era angajată și la cîte un bal boieresc. Și cîntat vorbind, trebuie să spunem că orchestra comunității nu cînta prea grozav.

Dar iată ce s-a întîmplat : într-o iarnă, orchestra se întorcea în zori de la un bal boieresc. Lăutarii, cam băuți, flămînzii, merg răsfi-rați, cîntînd cu jumătate de gură, suduind din cînd în cînd cu glas tare, iar contrabasistul, împovărat cu instrumentul cel mai greu, abia se

ține după ei. E bătrîn și abia se țîrîie prin zăpadă. Îi roagă să nu-l lase în urmă, dar nimeni nu-l ascultă. Lăutarii merg înainte, răsfi-rați. Deodată, unul își amintește că nu s-au socotit cum trebuie și începe o ceartă cu injurături ; ca între lăutari... Poate că cearta lor a stricat vremea. S-a stîrnit o ninsoare cu viscol. Asta a mai trezit din beție pe lăutari, care au iuțit pasul. Ajunși acasă, s-au trîntit în pat, morți de oboseală, de frig și au adormit tun. Nu le-a fost însă dar să doarmă prea mult căci contrabasistul n-a ajuns acasă, iar nevastă-sa a început să alunge de la ușa la altul și să întrebe de bărbatul ei.

Amețiiți de somn și de băutură, n-au prea înțeles la început ce vrea femeia, dar pînă la urmă și-au dat seama despre ce e vorba și au pornit în căutarea basistului.

Între timp zăpada a acoperit drumul. Nici urmă de pași, nici o cărare, totul e acoperit de zăpadă albă, proaspăt căzută. Cine mai putea ști unde-i basistul... S-au întors fără el. Mai rămăsese o singură speranță, poate i-a dat prin cap să intre într-o casă din satul prin care trecuseră.

Au trecut două zile, gerul s-a muțat, zăpada s-a mai topit ; a venit vîntura, evreii se duc la baie și lumea se întreabă unde o fi basistul ? Nimeni nu știe. Pe neașteptate, în mijlocul pieții a tras o sanie țărănească în care se afla, degerat, basistul... A fost luat în grabă și înmormînat, înainte de aprinderea luminărilor de Săbat...

A doua zi, sîmbăta, văduva a apărut la sinagogă și a spus că rămîne acolo. Bărbatul său a lăsat-o văduvă cu 5 copii. S-a hotărît ca sîmbăta seara să aibă loc o adunare la care să fie chemați și lăutarii. Enoriașii au declarat că ei n-au de unde s-o ajute pe văduvă

V. Gropper : Rugăciune (pictură)

și sînt de părere că orchestra trebuie să cînte fără bas, iar banii cîștigați să-i împartă ea și pînă acum, dînd femeii partea ce i s-ar fi cuvenit basistului. Lăutarii nici să n-audă de așa ceva. O orchestră fără contrabas nu face doi bani. Chiar dacă, să zicem, la petrecerile evreiești s-ar mai trece cu vederea așa ceva, la un bal boieresc nu-ți dansează boierul fără contrabas nici să-l tai... Rabinul a intervenit în discuție spunînd că salvarea unei ființe omenești face mai mult decît o orchestră. Lăutarii i-au răspuns că o fi el rabin, dar la muzică nu se pricepe.

— Necuvincioșilor ! strigară, indignați, enoriașii.

În toiul gălgăiei s-a auzit deodată o bătaie în masă, iar negustorul care îi pusese băiatului de pripas întrebările acelea deștepte a rostit cu glas tare :

— Liniește !

S-a făcut liniște și negustorul le-a spus că are o propunere. El știe un băiat care își dorește un contrabas și care, probabil, știe să și cînte... Să ia văduva băiatul de bărbat și atunci va fi și lupul sătul și oaia întreagă, iar comunitatea nu va trebui să dea nici un ban...

Poate că negustorul a făcut propunerea în glumă, dar cei de față s-au agățat de ea ca de un colac de salvare. Văduva s-a declarat de acord. Sărmanul Avram de asemenea. Și în mai puțin de o lună s-a făcut nunta...

Dintr-o dată Avram s-a pomenit cu o nevastă, 5 copii și cu un contrabas. Cu nevasta o ducea bine. Nici nu intra în casă. Dormea pe prispă. Zile întregi hoinărea fără să i se știe de urmă. Cînd se întîmpla să fie vreo

petrecere în orașel sau vreun bal la boier, atunci Avram se înființa în orchestră. Cînd i se făcea foame, bate în fereastră. Nevasta îi dă o bucată de pine și Avram dispare pînă i se face din nou foame... Vecinele o întreabă pe nevastă cum o duce în noua căsnicie, iar ea răspunde rîzînd :

— E un om minunat. Ce pretenții pot să am eu, femeie bătrînă ? Nu mîncîm, nu bea, nu mă ceartă. Socotilele cu lăutarii din orchestră le fac eu. Partea ce i se cuvine lui mi se dă mie. N-am de ce să mă plîng...

Nici Avram n-are a se plînge de nimic. La început a avut necazuri cu lăutarii, că nu prea cînta în unison cu ei. Contrabasul cînta de capul lui, spuneau ei. Orchestra încheia o melodie, dar Avram continua să cînte de unul singur, de parcă ar fi acompaniat o orchestră invizibilă pe care numai el o aude.

Cu timpul lăutarii s-au obișnuit... Cînd cîntau pe la vreun bal boieresc, aveau grijă ca pe sfîrșitul cîntecului unul dintre ei să-l apuce pe Avram de mînă și să-i ia arcașul. La nunțile evreiești, îl lăsa să cînte de unul singur, după ce se termina bucată și lumea se prăpădea de ris.

Comunitatea era și ea mulțumită de Avram. Cînd venea printre oameni, la petreceri, sătea tot timpul cu fața la perete, să nu vadă femeile. Niciodată nu minca nimic din cele ce se serveau musafirilor. Avea totdeauna cu sine o bucată de pine pe care o minca fără să-l vadă nimeni. Pe lingă toate astea, prezența lui era folositoare oamenilor din țir, căci le vestea timpul de rugăciune. Căci Avram își făcuse un obicei : de trei ori pe zi intona la contrabas ruga de „Șema Israel”. Dimineața, la răsăritul soarelui, la apusul soarelui și la miezul nopții... Dimineața și seara cînta la marginea orașului, pe malul apei, la miezul nopții, în mijlocul pieții. Sunetele contrabasului se răspîndeau în noaptea și pătrundeau, prin uși și prin ferestre, în casele și în sufletele oamenilor... Iar sunetele aveau atîta forță și evlavie încît acei care nu tresăriseră la bătaie ceasului se trezeau și mergeau la sinagogă, aprindeau luminări și spuneau rugăciunile de la miezul nopții. Unii gîndeau :

— E prost, săracul, dar în sunetele contrabasului său parcă se aude ceva neobișnuit.

Alții spuneau :

— Un suflet chinat, săracul, mut ; ar vrea să-i vorbească lui Dumnezeu dar nu are glas...

***

La Tomașov s-a nimerit să fie o nuntă mare. O nuntă cum se întîmplă o dată la o sută de ani !

Episcopul din Lublin s-a încuscrut cu rabinul din Cracovia, iar Tomașov se află la jumătatea drumului.

Episcopul din Lublin s-a gîndit să fie o nuntă cum nu s-a mai pomenit : să vadă rabinul din Cracovia cu cine s-a încuscrut. A poruncit, deci, să se pună la bătaie o pungă de galbeni pentru cheltuieli de nuntă. A trimis slujitorii la Tomașov să orînduască o nuntă cum îi șade bine unui bogătaş din Lublin căruia i-a fost dat să se încuscrească cu rabinul din Cracovia.

Ajunși la Tomașov, slugile au căutat mai întîi un local potrivit. Căci vor veni oaspeții din Lublin, din Cracovia, locuitorii din Tomașov, vor veni bogătași, negustori, învățați, rabini...

Treii orchestre trebuie să cînte la nunta asta : cea din Lublin, cea din Cracovia și cea din Tomașov, care nu vrea să rămîna mai jos.

De cînd există Tomașov e știut și șopronul de la marginea țîrgului în care se păstrează la uscat cherestea menită să ia calea Danzigului. Slugile au închiriat acest șopron, mare cît arca lui Noe, au tocmot oameni să-l imobilească cu perdele colorate și cu tablouri, cu lampioane de toate felurile și să-l împartă în mai multe părți, astfel ca să existe o intrare pentru bărbați, alta pentru femei și cîte o intrare pentru slujitorii și pentru lăutari. La mijloc s-a făcut intrarea de onoare pentru rabinul din Cracovia și pentru alți mesafiri de vază.

A venit și ziua nunții. La Tomașov au început să sosească musafirii. Fiecare dintre celorlalți socotea o cinste să ofere găzduirea celor veniți din altă parte. Șopronul a căpătat viață. S-au aprins lampioanele. În sfîșnice mari, pe masă, ar luminările. Lumina lor face să sclipească bijuteriile cu care s-au împodobit femeile. Șopronul e plin de lumină : lumina sărbătorească, lumina Torei. În jurul mesei au luat loc învățați din Cracovia și Lublin, iar printre ei și cei din Tomașov... În capul mesei se află rabinul din Cracovia.

Slujitorii umblă printre mese cu farfurile pline de bunătăți. La masa femeilor veselie e mare. De la masa la care se află rabinul din Cracovia se răspîndesc și la celelalte mese vorbele de spirit ale marelui învățat. La această atmosferă de bucurie și sărbătoare contribuie și muzica. Treii orchestre... Muzica face ca totul să tresale de bucurie ; luminările de pe masă, tablourile, lampioanele, nuntașii, Rabinul din Cracovia stă în jețul său și se desface. Se știe că se pricepe la muzică. De la o melodie veselă, orchestra trece pe nesimțite la o doină. O vioară din orchestra cracoviană cîntă doina de parcă ar vorbi sufletului. Simți cum sufletul

În orașelul polonez Tomașov, de la granița cu Galiția, locuitorii au observat, de la o vreme, un băiat sărac care umbla, din cînd în cînd pe la case și cerea de mîncare. Nimeni nu știa de unde a venit și unde își petrecea nopțile. Cu toate acestea, locuitorii îl ajutau căci, după datină, celui care întinde mîna trebuie să i se dea. Mai cu seamă că băiatul nu accepta nici bani, nici mîncare gătită. Nu primea decît o bucată de pine uscată. Ce rost are dar să-l iscodești ? Fiecare om are dreptul la hrană și scris este : nu-l cerceta pe cel ce-l ospătezi la masa ta. Numai că oamenii au băgat de seamă că băiatul are o înfățișare ciudată. Ochiul lui privește departe, fără să vadă ce-i în jur. Iar urechile și le mișcă întocmai ca pleoapele. Tot timpul parcă ar prinde voci din văzduh, deși în jur e liniște desăvîrșită. De aceea, pentru că vede atît de departe și pentru că aude de la distanțe atît de mari, băiatul acesta pare căzută de pe altă lume. Cînd i se vorbește tresare și răspunde doar cu da sau nu. Uneori se încurcă în propriile sale cuvinte pînă îl năpădesc sudorilor și nu poate continua...

Dacă vreodată cineva îl trimetea undeva, băiatul dispărea timp de cîteva zile, apoi revenea cu un răspuns anapoda.

- L-ai găsit pe cutare sau cutare ?
- Abia astăzi.
- Și pînă astăzi ?
- ? !..

Apoi omul afla că în drum băiatul a întîlnit un șoricel rățăcit care nu mai nimeria acasă... altă dată l-a atras o pasăre care zbura sus pe cer, iar el a alergat după ea, de aceea a ajuns așa de tîrziu la destinație. Dacă i se spunea ceva, fie că înțelegea, fie că uita și încurca lucrurile. Un singur lucru făcea de fiecare dată la fel : cerea bucată de pine cu același zîmbet pe buze și cu aceleași cuvinte :

— De cînd am plecat n-am mai mîncat nimic...

E vara. Zilele sînt lungi. În orașelul în care, de obicei nu se întîmplă nimic, negustorii stau la fereastră și cască, așteptînd să se ivească cineva. Stînd așa, la fereastră, unul din negustorii îl văzu pe băiatul acela de pripas și-l strigă Nici el nu știa pentru ce, așa i-a venit. Ce altă treabă are ? Muștele care bîzîiau în jurul lui le-a prins de mînt, așa că de ce să nu-l iscodească pe băiat ?

- Vrei să vii puțin înăuntru ?
- Băiatul dă din cap că nu.
- De ce ?
- Așa !

Negustorul ride și iese el în stradă la băiat, se așează pe pragul casei și începe :

- Cum te cheamă ?
- Cum mă cheamă ? repetă băiatul — Avram ! Așa mi se pare, da Avram.
- Nu ești sigur ?
- Nu-s niciodată sigur. Cum poți fi sigur ?

Atîtea lucruri ni se par...

Negustorul ride și continuă :

- Avram și mai cum ?
- Mai trebuie încă un nume ?
- Sigur că da. Sînt mulți cu numele Avram și se pot amesteca...
- Și ce-i ?
- Al cui ești ?
- Al lui tata.
- Cum îl cheamă pe tatăl tău ?
- Tata.
- Unde locuiește ?
- Unde locuiește și tatăl tău, răspunde băiatul, ridicînd un deget spre cer.

Ce poamă o mai fi și ăsta, gîndește negustorul

Își este invadat de muzică... Trei orchestre acompaniază vioara... Parcă un fluviu larg s-a revărsat și acum curge liniștit, susurind în cinstea mirelui și a miresei, a rabinului din Cracovia și a celorlalți musafiri. Melodia, compusă de un cantor din Lublin, este fermecătoare. Vioara, care domină toată orchestra, scoate niște triluri de pasăre cîntătoare. Accente triste alternează cu accente de mare veselie. Și această veselie cuprinde cele trei orchestre, nuntași, într-un extaz colectiv care se transformă într-un dans amător...

Bruse muzică încetează, de parcă toate instrumentele au plesnit deodată. Și în liniștea aceasta ciudată nu se aude decât contrabasul lui Avram. Cu fața la perete, Avram cîntă mai departe. Toate privirile sînt ațintite asupra lui, nimeni nu mișcă, numai mina lui Avram poartă arcușul pe contrabas...

De data asta, lăutarii l-au lăsat într-adins să cînte mai departe, că nuntași să se distreze pe socoteala lui...

Dar nu le-a mers. Lăutarii au așteptat zadarnic ca lumea să izbucnească în hohote de rîs. Lumea privea spre Avram și se uita la rabinul din Cracovia: Cum o să ridi cineva în prezența rabinului? Iar rabinul din Cracovia continuă să stea rezemat în fotoliu, cu ochii închiși, de parcă ar fi adormit. Contrabasul cînta mai departe. Situația devenea penibilă. Deodată, toate privirile se îndreptară spre intrare.

De afară se aude pași, glasuri certărețe. Servitorii alegă într-acolo și strigă:

Nu se poate! Nu se poate! Veți primi cele de cuvință la masa săracilor!

Lumea înțelege că cerșetorii vor să dea buzna la nuntă. Rabinul din Cracovia deschide ochii. Oamenii își închipuie că vrea să spună că cerșetorii să fie lăsați să intre, dar în clipa aceea în ușă s-a ivit un bătrîn în zdrențe, cu barba răvășită. Un cerșetor ca toți cerșetorii, decît că are o privire și mișcări ca de rege. Speriați, servitorii s-au dat înapoi plini de respect. Bătrînul face un gest și servitorii, fără să-și dea seama, îi fac loc. Bătrînul înaintează pînă în mijlocul șoproanelui. E urmat de o droaie de cerșetori. Toți privesc înmărmuriți, fără a scoate un cuvînt. Numai Avram cîntă mai departe, ca și cum nimic nu s-ar fi întimplat. Aplecat asupra contrabasului cîntă scoțînd niște sunete de adîncă durere...

Bătrînul rege în haine de cerșetor deschide gura să spună ceva. Toate privirile urmăresc mișcarea buzelor sale. Bătrînul spune doar atît: — Rugăciunea de la miezul nopții!

Aceeași liniște desăvîrșită.

Apoi adaugă: — Rabinul din Cracovia știe că Avram cîntă rugăciunea de la miezul nopții? Nu? Ei, bine, să știe rabinul că Avram se roagă acum. I-a fost scris să-l audă și de aceea s-a încuscrit cu episcopul de Lublin, care a hotărît ca nunta să aibă loc la Tomașov... Datorită rabinului îl vom auzi cu toții, dar nu așa ca dumneata. Căci dumneata te pricepi la muzică...

În acest timp Avram cînta mai departe, lumea asculta ca vrăjîită, iar bătrînul cerșetor ridică mina către tavan, face un semn și tavanul se despică la mijloc. O parte se desface în dreapta, cealaltă parte în stînga, ca două aripi.

Se vede cerul. Un cer înstelat pe care plutește luna. Cînd luna a ajuns deasupra șoproanelui descoperit, bătrînul a făcut din nou un semn și s-a despicat cerul. S-a ivit o lumină orbitoare. De sus se aude cum întreaga împărăție cerească, coruri de îngerii și cîntăreți, nenumărate orchestre cîntă rugăciunea de la miezul nopții pe melodia pe care Avram o execută la contrabas. Întreg văzduhul e plin de rugăciune.

Lumea a înghețat de spaimă.

Bătrînul mai făcu un semn și cerul s-a închis. A încetat cîntecul. Stelele clipesc palide, triste ca după o mare bucurie...

Încă un semn al bătrînului și s-a închis și acoperișul șoproanelui.

Tuturor li s-a tăiat răsufalarea.

Se aude din nou numai contrabasul lui Avram.

Deodată arcușul căzu din mina lui Avram. Acesta s-a întors cu fața spre public și a început să spună „Șema Israel” pe aceeași melodie ce s-a auzit din cer... Abia a terminat rugăciunea și s-a prăbușit la pămînt.

Bătrînul l-a ridicat și a poruncit să fie dus la spital. După aceea, bătrînul i-a spus rabinului din Cracovia:

— Nu la nuntă ați venit, ci la o înmormîntare. Avram a fost chemat în orchestra din ceruri. Le lipsește acolo sus, un contrabas...

Rostind aceste cuvinte, bătrînul a dispărut împreună cu toți cerșetorii...

Într-adevăr, așa s-a întimplat. Avram contrabasistul a murit a doua zi, iar rabinul din Cracovia și ceilalți nuntași l-au condus pe ultimul drum.

Iar despre bătrîn se spunea că ar fi fost...

Minunata poveste a profetului Iona

Profetul Iona pe mare

Pagină ilustrată dintr-o Biblie din secolul al XV-lea

Între cele douăsprezece cărți ale profetilor „mici” se numără — a cincia la număr — cartea profetului Iona. Aceasta care a fost orînduită spre a fi citită ca mafiur în după amiaza de Iom Kipur, după minha. Printre cuvintele răscolitoare și grave ale profetilor, cele ale micii cărți a profetului Iona, o splendidă și colorată povestire moralizatoare înseamnă un moment de desîndere luminoasă. Cărțile profetilor nu au caracter narativ, acțiunile lor le cunoaștem doar fragmentar. Iona este singurul profet a cărui carte nu conține nimic din predicile sale, ci se ocupă exclusiv de frumoasa și așa de populara lui povestire pe care generațiile de mai tîrziu au tot îmbogățit-...

Așa sună, preluată din gura generațiilor următoare, această minunată povestire: Iona a fost fiul lui Amitai din tribul Zvulon și al unei femei din tribul Așer, despre care se spune că a fost și soția aceluia Tarefat pe care profetul Eliahu l-a trezit din morți. Iona era deci, ca și zicem acum, predestinat intructiv pentru cariera de profet! Dealtfel, Elișu, elevul lui Eliahu, a fost acela care l-a uns pe Iona cu această misiune.

Vremurile erau atunci deosebit de dornice de oameni care să îndrepte stările de lucruri pe calea cea bună. În regatul iudean de nord domnea nelegiuitul rege Ieroboam al II-lea, în timpul domniei căruia și-a rostit profetul Amos inaripatele cuvinte.

Iona era însă un profet... vanitos. Profeti-zind odată nenorocirile pe care le va aduce domnia nelegiuitului rege, el nu și-a dat seama la timp că obstea începea să se pocăiască și — spune legenda — atunci cînd mila divină a stăvilit nenorocirile proterocite. Iona s-a pomenit hultit de toți și socotit profet mincinos. Dumnezeu se decise apoi să-l dea lui Iona o misiune nemaipomenită: să plece la Ninive, capitala imperiului asupritor al Asiriei. Aici, în însuși birlogul tiranilor, Iona trebuia să cheme pe asupritorii la pocăință, ameninîndu-i cu minia divină!

Legenda nu-i dă lui Iona scuza fricii, ci dimpotrivă, arată că el a fost atît de minios din cauza primei nereușite a acțiunii sale, încît orgoliul rînit l-a făcut să se angajeze într-o întreprindere disperată: să fugă de Dumnezeu.

Așa s-a făcut că Iona a coborît în portul Iafu cu gândul de a căuta o corabie care să-l ducă departe, dacă se poate chiar la capătul pămîntului. Bîntuia o furtună năpraznică și nici o corabie nu putea să se apropie de port. După vreo trei zile însă, furtuna, odată cu teama fugarului Iona, s-a liniștit. Corăbii multe au aruncat ancora și Iona, crezînd că liniștirea furtunii este un semn de bună prevestire pentru el, a putut să-și aleagă în voie corabia cu care să întreprindă plănuita călătorie. Una dintre ele pleca într-adevăr la capătul pămîntului cunoscut atunci oamenilor: orașul Tarșis, de pe coasta atlantică a Spaniei. Se spune că Iona a fost atît de bucurios aflînd destinația corăbiei încît a plătit dinainte nu numai prețul călătoriei, ci chiar și al corăbiei întregi.

Abia ce ieși corabia în larg, că furtuna reîncepu cu putere întreită. Talmudul spune că a fost una dintre cele mai groaznice din istorie. Culmea era însă că furtuna bîntuia numai în jurul crăbiei în care se afla Iona și în timp ce catargele ei trozneau în vînt și valurile năvăleau peste bord, celelalte corăbii își vedeau liniștite de drum... Marinarii fenicieni începură să invoce iertarea, rînd pe rînd, tuturor zeităților pe care le cunoșteau. Zadarnic însă.

Atunci ei și-au amintit de călătorul lor, Iona. L-au descoperit pîit în fundul corăbiei, ros de o groaznică bănuială. Cînd marinarii l-au rugat să se roage pentru iertare Dumnezeuului lui, despre care au ziseră atîtea, Iona declară cu resemnare că el este pricina cumplitei furtuni, că ruga lui n-are rost și că vasul va scăpa numai, dacă el, Iona, va fi aruncat în mare.

Marinarii erau oameni cinstiți și temători de Dumnezeu. Întîi au decis să tragă la sorți cine să fie aruncat în mare. Sorții au căzut pe Iona. Apoi s-au hotărît să nu-l arunce pe negîndite pradă valurilor. L-au coborît încet, atîrnat de un otgon, pînă a atîns apa. Valurile s-au potolit puțin; l-au ridicat — furtuna s-a dezlănțuit din nou! Treptat, treptat, Iona a fost coborît din ce în ce mai adînc. Furtuna se potolea din ce în ce. Atunci au văzut marinarii că nu există altă scăpare și l-au zvîrlit pe Iona peste bord.

S-a întimplat însă — spune mai departe legenda — că un pește uriaș, zămislit anume de Dumnezeu în zilele creației pentru acest scop, a apărut la fața locului și l-a înghițit pe nefericitul naufragiat.

După cîteva clipe de groază și de nedumerire, Iona și-a revenit în fire. Era acum în interiorul peștelui. Locul era foarte comod; spațiul era larg, pereții căptușiți, patru lămpi luminau „încăperea” iar în mijloc atîrna un mîrgăritar în care se vedea ca printr-un periscop, tot ce se petrecea în mare.

Ce era peștele care îl înghițise pe Iona? Probabil că noi i-am zice astăzi balenă. În acest sens unele indicații ne sînt furnizate de cartea Zohar care povestește și ea întîmplarea. Acesta fiind cazul, putem să afirmăm că de la Iona încoace, balenele au mai în-

ghițit, în imaginația oamenilor, nu numai nau-ragiați, ci chiar și corăbii.

Dar să revenim la eroul nostru. Șederea lui comodă a fost repede turburată: peștele îl anunță că el însuși trebuie să se prezinte spre a fi mîncat de către uriașul leviatan. Iona îi promise însă că îl va scăpa.

Zis și făcut: utilizînd cuvîntul divin, Iona izbucni să-l sperie pe fricosul monstru leviatan și peștele nu mai știa ce să facă spre a-i mulțumi lui Iona. Îl duse într-o călătorie nemaipomenită în abisurile oceanului. Îl arătă lucruri și locuri nemaivăzute de ochi de muritor: cei patru stîlpi de temelie ai pămîntului, calea pe care au trecut triburile prin Marea Roșie, piatra de fundament a templului... Iona, profetul explorator se simțea probabil foarte bine. Deodată însă minunata călătorie a lui Iona fu turburată: la orizont apărîu un alt pește, cumplit de fioros. Gazda prietenoasă a lui Iona era în mare pericol. Apărîu și leviatanul care anunță, plin de satisfacție, voința divină: sau va trece Iona în fel de al doilea pește, sau primul pește va fi mîncat cu Iona cu tot!

Așa s-a întimplat că Iona a trecut în burta celui de al doilea pește. Aici lucrurile stăteau însă tare prost pentru fugarul nostru. În primul rînd burta era tixită de pui. Apoi era o căldură atît de mare încît îi pîrjoli hainele lui Iona, care, în plus, era torturat de tot felul de viermi și insecte.

Cîr ai clipi din ochi, Iona se pomeni aruncat pe uscat.

Se spune că de pe corabia lor, marinarii fenicieni au fost martorii acestei minuni și au tras consecințele: au pornit în pelerinaj la templu și s-au convertit la credința în Dumnezeu unic.

Iona însă, a pornit în spre Ninive. Uriașă cetate care măsura în diametru trei zile de mers, se cutremură la auzul avertismentului profetului: „Răgazul este de numai 40 de zile. Apoi minia divină va pustii orașul pentru ne-număratele sale păcate!”

În frunte cu singerosul lor tiran, ninivenii au început să postească, să se imbrace în saci și chiar și copiii le-au urmat exemplul.

Biografia unui supraviețuitor

După impresionantele cărți „Medicii blestemați”, „Medicii imposibilului” și „Vrăjitorii cerului”, reprezentînd fiecare dintre ele studii unui aspect deosebit al universului concentraționar, volumul „Trenul morții” (Editions France Empire) de același Christian Bernadac, prezintă încă o contribuție la cunoașterea ororilor naziste. Este istoria cumplită a unui transport plecat din Compiegne la 2 iulie 1944: 2182 deportați; 1630 au fost înmatriculați la Dachau patru zile mai tîrziu iar 536 au murit în timpul călătoriei de la malurile riului Oise și pînă în Bavaria; Christian Bernadac înfățișează în această carte infernul colectiv al călătoriei lor de groază.

Dar 16 deportați înregistrați în acest convoi au fost retrași din „trenul morții”, rămînînd pe peron pentru o „completare a anchetei”.

Pe un deal, la răsărit de cetate, Iona privea orașul. Văzu cum renușcarea îi cuprinde pe toți locuitorii păcătoșului oraș și află că Dumnezeu s-a milostivit de ei. Își strigă atunci minia către Dumnezeu care, așa cum se și temuse, îl făcuse și de data aceasta să apară ca un profet mincinos.

Soarele însă bătea puternic și deodată Iona observă că lîngă el a răsărit din țărîna o minunată plantă, numită kikaion. Cîr ai clipi din ochi planta creșcu și se făcu un copac umbrôs, cu zeci de mii de frunze uriașe. Furia lui Iona trecu și apriga lui dorință de a nu supraviețui „rușinii”, făcu loc unui somn liniștitor, la umbra minunatului copac.

În timpul cîr profetul doarme, putem să ne apropiem tiptil de copac și să-l examinăm: este un fel de plantă de ricin, care, într-adevăr, în soarele cald al Mesopotamiei, crește în cîteva zile la înălțime de mai mulți metri și care pînă tîrziu și în mai multe limbi a purtat numele hazliu de „kik”, „kiki” etc. Dar această tufă-copac este foarte sensibilă...

Se face că, în timp ce Iona dormea dus, a venit un vierme, care pînă în zori, a prăpădit tot copacul! Smuls de un vînt puternic, Iona s-a trezit în arșița dogoritoare a soarelui, ca apoi să cadă într-un leșin adînc. Revenindu-și în zgometul vesel al orașului care renăște la viață grație milostiveneii dumnezeiești, Iona, minios de pierrea minunatului său copac, se rugă din nou ca să moară.

Dumnezeu atunci grăi pilduitor: „Dacă tu te mîni pentru un biet copac care a crescut peste noapte și a pierit peste noapte, și penun care nu te-ai trudit de loc, Mie să nu-mi fie milă de Ninive, în care trăiesc 120 000 de oa eni?”

Povestea lui Iona se încheie brusc. Lecția divină pe care a primit-o a fost atît de convingătoare încît povestea lui face parte din colecția de aur a Scrierilor sfinte. Dumnezeu este omniprezent, ne învață pilda, și ajunge chiar și în abisurile oceanelor. Tot astfel oricine poate găsi iertare în fața lui. Iar purtătorii cuvîntului divin, unelte ale învătării lui, trebuie să lase orice orgoliu deoparte...

Se pare că așa a procedat și Iona în cele din urmă, pentru că o legendă tîrzie spune că ar fi trăit, ca un patriarh, pînă la 140 de ani.

Printre ei, doi luptători din rezistență: Robert Wachspress și Ralph Feigelson, care fuseseră transferați la Compiegne de la închisoarea St. Michel din Toulouse. Wachspress era comandantul brigăzii a 35-a F.T.P.F., iar Feigelson, comisarul acesteia. După o activitate intensă desfășurată în cadrul diferitelor organizații de rezistență, Ralph Feigelson, alias căpitanul Sicot, alias Iosef, crease secțiunea de tineret din cadrul mișcării naționale împotriva rasismului.

În iulie 1942 este deportat, iar evadarea pregătită eșuează la fel ca și încercarea de evadare din timpul transportului de la Toulouse la Compiegne. Ajuns la Auschwitz, Feigelson își păstrează întreaga voință de luptă. Face parte din conducerea „colectivului fran-

(Continuare în pag. a VIII-a)

VESTIGIU DIN PERIOADA LUI HERODES

O scară monumentală din antichitate a fost descoperită de o echipă arheologică la Ierusalim. Se crede că ea este un vestigiu al unui templu mare construit de regele Herodes, în primul secol al erei noastre. Scara a fost descoperită în cadrul lucrărilor menite să dea de urma tunelului ce lega palatul lui David de templul lui Herodes.

Biografia unui supraviețuitor

(Urmare din pag. a VII-a)

cez", ocupându-se la început cu tineretul, apoi cu problema legăturilor. Este trimis într-un detașament de deminare (denumit detașamentul morții) dintr-un centru feroviar, unde încearcă să ia legătură cu partizanii. Reîntors la Auschwitz, este trimis într-un detașament de curățirea terenului, după bombardamentele efectuate asupra blocurilor S.S., cu care ocazie procură arme pentru organizația clandestină. După ce e vărsat într-un detașament disciplinar, este mutat la sectorul „dezinfecare”, unde devine adjunctul unui membru al comitetului internațional. El asigură la Birkenau numeroase legături și în cursul misiunilor sale periculoase, îl întâlnește pe David Smulevski, care, în primăvara anului 1943 fotografiase instalațiile lagărului de exterminare, fotografiile pe care rezistența poloneză a reușit să le transmită aliaților, împreună cu lista gadenilor SS ai lagărului. La secția „dezinfecare” erau ascunse armele și munițiile pentru o insurecție, urmată de o evadare colectivă al cărei semn trebuia să fie revolta din 7 octombrie 1944, înăbușită de detașamentul special S.S.

Abia în ianuarie 1945, înaintarea trupelor sovietice a facilitat evadarea unui grup înarmat, condus de un ofițer republican spaniol și de Ralph Feigelson, care, după ce a traversat frontul, atacând trupele Wehrmachtului în retragere, a luat parte la eliberarea lagărului.

ALIMENTE RITUALE „MADE IN JAPAN”

Cîteva întreprinderi din Japonia au trecut la producția de alimente rituale (kașer), în vederea exportului. Doi rabini din S.U.A. au fost solicitați de conducerea respectivelor firme să asigure supravegherea rituală necesară.

VICTIME ALE EXPERIENȚELOR PSEUDO-MEDICALE NAZISTE

La Geneva a avut loc cea de-a treia sesiune din acest

an a comisiei înstituite de Crucea Roșie internațională pentru anchetarea situației victimelor experiențelor criminale pseudo-medicele la care s-au dat naștii în lagărele de concentrare. În imensa majoritate a cazurilor, victimele au suferit în chinuri groaznice în timpul așa ziselor experiențe; puținii supraviețuitori au rămas trași din punct de vedere fizic și psihic.

APARIȚIE LITERARĂ

La Paris a apărut o nouă carte în limba idiș, „Chipul din fața ochilor mei” de M. Szulzsten.

ISTORIA UNEI SINAGOGI

O interesantă monografie despre istoria sinagogii din orașul Salzburg (Austria) a fost editată cu prilejul reconstruirii, în anul 1968, a sfîntului lăcaș. În decursul timpului, sinagoga a numărat printre enoriașii săi personalități de seamă, printre care Gustav Mahler, Max Reinhardt, Ștefan Zweig ș.a.

Istoria sinagogii este indisolubil legată de cea a colectivității evreiești din acest oraș. După anexarea Austriei la cel de-al treilea Reich, evreii au străbătut toate etapele prigoanei naziste, culminând cu „soluția finală”. În anul 1938, sinagoga a fost incendiată de bandele SS-iste dezlanțuite.

SOCIETATEA BIBILICĂ INTERNAȚIONALĂ

Dr. Moshe Davis, un erudit al scrierilor sfînte, a fost ales în consiliul executiv al Societății biblice internaționale evreiești.

Societatea are ca obiect al activității sale cercetări arheologice, istorice, filologice, precum și comentarea textelor Bibliei.

ANIVERSARE

Comunitatea evreilor din Stockholm a sărbătorit recent pe conducătorul secției sale culturale, dr. Erich Wolff, cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani. Venerabilul sărbătorit este prețuit și apreciat pentru activitatea îndelungată pe care o desfășoară în slujba obștei.

ÎNSEMNĂRI DE LA AUSCHWITZ

Pe teritoriul fostului lagăr de concentrare nazist Auschwitz au fost găsite cîteva file dintr-un jurnal în limba idiș. Autorul necunoscut al însemnărilor a venit în lagăr în octombrie 1942. El și-a ascuns jurnalul într-o sticlă, pe care a îngropat-o în pămînt.

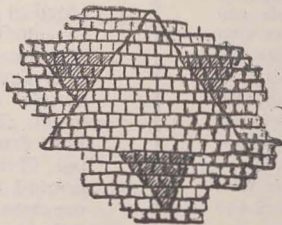
EXPOZIȚIE RETROSPECTIVĂ

Într-o sală a Bibliotecii municipale din München a fost organizată o expoziție consacrată vieții și activității lui Alexandru Eliaschberg, harnic traducător al literaturii idiș în germană.

Datorită activității sale, citorului german i-au devenit accesibile scrierile lui Mendele, Pereț, Salom Alehem, Salom Aș etc. Contribuția lui Eliaschberg pe tărîmul culturii a fost apreciată de o seamă de personalități, proeminente, printre care scriitorul Thomas Mann. În cadrul expoziției sînt înfățișate, de asemenea, pînzele create de fiul său, pictor.

„CÎNTECELE DISTRUGERII, CÎNTECELE CREDINȚEI”

Sub acest titlu a apărut la New York o nouă culegere

de poeme ale lui Aharon Zeitlin. Tema principală o constituie suferința îndurată de evrei în anii războiului și ai nazismului, precum și speranța sa, izvorită dintr-un optimism robust, într-o viață nouă.

ARTHUR RUBINSTEIN LA ACADEMIA FRANCEZĂ

Celebru pianist Arthur Rubinstein a fost ales membru de onoare al Academiei Franceze de Artă.

ÎN EDITURA „IKUF”

„Ghid peste veacuri” se intitulează cartea de eseuri apărută în editura „Ikuf” din New York. Autorul, Samuel Wiener, prezintă o suită de portrete de gînditori și literați, printre care: Rambam, eruditul medic-talmudist din secolul al XI-lea; Slomo Ibn Gabirol, poetul ebraic din epoca de aur sefardă; I. L. Pereț, clasic al literaturii idiș ș. a.

RESTAURAREA SINAGOGII SEFARDE

Continuă lucrările de restaurare a sinagogii sefardă din Ierusalim, construită în secolul al XV-lea. Alte 3 sinagogi se află în curs de reconstrucție în orașul-sfînt.

SESIUNEA RABINATULUI DIN FRANȚA

La Paris a avut loc sesiunea Asociației rabinelor din Franța. Pe ordinea de zi au figurat probleme religioase și comunitare.

O ISTORIE A POPORULUI EVREU

În editura Arthaud din Paris a apărut în traducere lucrarea lui Werner Keller, „Douăzeci de secole de istorie a poporului evreu”. Autorul s-a impus datorită și cărții sale precedente „Biblia smulșă nisipurilor”.

Într-o formă atrăgătoare, Keller prezintă istoria poporului nostru, începînd din perioada templului și pînă în zilele noastre.

CALENDARUL MOZAIK DE LA DRESDA

Obștea evreiască din R.D.G. a tipărit la Dresda un calendar (Luah) pe anul 5732. Credințioșii găsesc explicarea sărbătorilor mozaice, date importante etc.

MONUMENTUL DE LA DRANCY

În timpul ocupației naziste, Gestapo-ul a amenajat un lagăr de concentrare la Drancy, în apropiere de Paris, în care au fost deținuți peste 100 000 de evrei. De aici ei au fost deportați spre răsărit, cei mai mulți la Auschwitz, unde au pierit în chinuri groaznice. Pentru a eterniza memoria acestor victime ale barbariei hitleriste, un monument va fi ridicat la Drancy.

DECESUL UNUI RABIN ILUSTRU

La Ierusalim a încetat din viață, la 77 de ani, rabinul Ițhak Meir Lewin, președintele organizației religioase Agudat Israel.

Coborîtor dintr-o lungă și vestită familie rabinică, defunctul s-a făcut cunoscut în lumea religioasă și tradiționalistă prin activitatea sa teoretică și practică. S-a afirmat și ca un prestigios publicist, în paginile ziarului religios ebraic „Hamodia”, pe care l-a creat și condus pînă în ultima vreme.

DOCUMENTE INEDITE DESPRE ORORILE NAZISTE

Institutul Yad Vașem din Ierusalim, care se ocupă cu studiarea persecuțiilor îndurate de evrei sub naști, a intrat în posesia unui număr mare de documente inedite — rapoarte, ordine, circuli etc. — din arhiva celui de-al treilea Reich. Acest material prezintă o mare însemnătate pentru istorici și pentru toți acei ce se interesează de ororile naziste.

GÎNDIREA EVREIASCĂ MEDIEVALĂ

În editura Valentine — Mitchell din Londra a apărut cartea lui Haim Pearl intitulată „Gîndirea evreiască medievală”. Cartea tratează despre filozofia religioasă a lui Isaac Arama, care a trăit în Spania între anii 1420—1495. Ideile cuprinse în lucrarea sa „Legămîntul lui Ițhak” au servit ca sursă de inspirație multor generații de predicatori.

Printre problemele abordate în lucrarea amintită se află: natura sufletului; lăiturul arbitru; profesiile; preceptele religioase etc.

COMUNITĂȚILE EVREIEȘTI DIN ORIENTUL ÎNDEPĂRTAT

La Singapore, Noua Zeelandă, Hong Kong, Thailanda există mici comunități evreiești. Ele s-au constituit recent într-o Federație a comunităților din orientul îndepărtat. Dl. David Marshall din Singapore a fost ales în conducerea acestei federații.

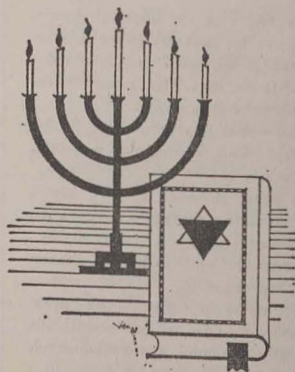
SEMINAR EBRAIC

La Reading (Anglia) a avut loc cel de-al 75-lea seminar european de limbă și literatură ebraică. Au participat specialiști din Anglia, Belgia, Elveția, Italia, Franța, Olanda etc.

O CARTE DESPRE „JUDENRAT”

Se știe că în timpul războiului nazistii au obligat ca în ghetourile înființate de ei să fie constituite așa numite consilii evreiești (Judenrat), menite să fie instrumente în mîna autorităților. În majoritatea cazurilor, naști obligau pe respectivii membri să facă parte din aceste consilii, ceea ce dădea loc la multe tragedii.

Cercetătorul Iosua Trunks din S.U.A. a consacrat o carte acestei teme. Ea a fost publicată anterior în limba idiș iar acum într-o traducere în limba engleză.

לדמותו של גאון מורי וחמי ז"ל

(המשך מעמוד 12)

אליו רבים ממני תורה להתבסס מתורתו וצדקתו, בזמן מלחמת העולם הראשונה שהא זמן מה בקברשט ושם ה'נאה דורש בבתי'נ' מלבי'ם ובהכ'נ' אברהם בעד זוסיא (הברה ש"ס) ולפעמים הי'עמד ודורש על נושא אחד שבע שעות הכמות וה'ינוג' להזכיר כל המקומות שב"ס של כל מאמר שהביא והכל בע"פ בכה זכרונו הנפלא. בזמן מלחמת העולם השני' שוב ברה בקברשט עם ב"ב מחמת המציק ושם המשיך להשפיע בתורתו וצדקתו עד יום פטירתו, כל דר'ה צדק'ב. הרבה סבל אז ממצוקת נפש מצד ר' יצחק אלבן כרוב מרינות אירופה, וגם בנו בכורו (מיוזג א') הרה"ג ר אליהו רוזן הי"ד מאשפז'ן, שהי'מפולג בתורה ותמים במעשיו, (בעהמ"ס הי'דברי אלו על מס'ברכות ועוד כמה חיבורים בכת'ו וקונטרס על אלי'שנדספ' בשנת תרמ"ז) נספה אז עם כל נפשות ביתו שהסורים הי'ד, גם בתו מ' היה ליבשא בזמן מלחמת נפשמה עם בעלה ובני' הי"ד. חכסיד נאמן לשיטת הבעש"ט זי"ע הי'מציין באהבה תורה, אהבת ישראל ואהבת א"י ותשוקתו לעלות ולחיות באה"ק שחקפת מכל כתביו ובמכתבו האחרון לפני שרידתו כשהי' זקן ותש כח וירוע חולי הוא עדיין כותב לחתנו כותב הסורים האלה שהוא צפנה לעלות והוא רק

אבי ומורי זצ"ל

(המשך מעמוד 12)

יד. חוקי תקופתו יצאו בני ספק הרבה נקודות משותפות, בין קורות ימי חייו ובין קורות ימי דמיתו זצ"ל. שם הוא סב בתוך קהלתו מאותם הסיבות ומנגייתו היו מן מאותם השכבות שהתגברו מסורת ולמען ועוררו ומקורו היו גם כן מן אותם המגוונים חובבי העצים ושואבי המים, המיימים והסנדלים, בעלי המלאכה העניים שעמדו סביב לתורה והגינו אותה. שרידי דורו של אבא זצ"ל יוכלו גם הם להעיד על כוח הצעזע והנפלא בחיודושי אגדה, על דרשותיו בתוך עם ועדה. המלאכות מלילות יקרות על שאנ' תו שאנתו ארי' שיצאה תמיד מעומק לבבו המלא אהבת ישראל ולכן נכנס בעומק לבבי שומעיו. מה שאני רוצה להוסיף, זהו על מה שכל אלו דלעיל לא יכלו לראות באופן חזירי ומה שלי היתה האפשרות להביט מיום פתחתו את עיני, והמורכב בשי' קידתו בתורה ובשלמות צדקותו. גלי הצרות עברו עליו ומרו אז חייו עד אין לשער אבל הוא קיים את מאמר חז"ל "על כל גל וגל ענתי על ראשי". אף רגע "ראש" לא עסק מלמוד התורה ולא הצליחו הליים הללו להביא אותו ח"ו לידי ביטול תורה. דברי הכתוב "והגית בו יומם ולילה" הורכבו אותו תמיד. נפשו חשקה בתורה במידה כל כך חזקה עד שכמעט לא הרגיש את הצרות רבות ורעות (שכמעט נכבדו היה-רגיל לומר תמיד שהשנות המרומים במלם הללו יהיו כמשמ"ס) שהקיפו אותו מכל צדדיו. דאגות הפרנסה הם לא הצליחו להפסיק גריסא מומיה-הו נתקיימו בו דברי דוד המלך עז' "ימים לא יצוני עד מאוד, מתורתך לא נסיתי".

לעולם לא אשכח מהוה בקהלה מרעיתו באלטשטען כשפרצה שרמה גדולה ולהבותי-ה אחוה בכל הרחוב שאצמפניו היתה דירתו. בהלה גדולה אהה את כל יושבי י. יוסף כהן - ירושלים

י. יוסף כהן - ירושלים

ספרי הספירות הראשונים ברומניה

בישנת תקצ"ד (1834) התקבל לרכבות יאס רבה ליטין שבאוקראינה, ר' יוסף לנדא. הוא נשמתו ביוסטר' ישראל מריו'ן שביקר אז בערים שונות בבוקובינה ובמולדובה, לפניה שהתישב בסאריונר. ר' יוסף לנדא, שהיה נין ונכד לר' מנחם מנדלמכר מתלמידי הבעש"ט, נולד בישנת תקנ"א (1791) לעיר. נשא אשה הסבירי-משוש, שג' ביהו באותה תקופה ר' לוי יצחק, שקרכו לתורת העל כס הרבנות בליטין, נישבו לר' אברהם יהושע העשיל מאס-מא ולר' ישראל מריו'ן. גם הרפים ר' יוסף לנדא בצ'רנו-ביץ הספד גדול על רבו, ר' מריו'ן, שנפטר כיום נ' מרחשון תרי"א (1850). אשר מעוררי עד היום הזה היתו-מקורב אליו למאור, וסנדרל שברו לבב ועצבון רוח אשר קשה כח הסבל אין באפשרי לפתוח בו ולהספיד- כותב ר' יוסף לנדא בהספדו. ההספד, החזיק עשרים וש-סונה, תאינו מרבה לראד את דמותו של הנספד, אך בתוך הדברים ישנם כמה קו-אופי להכרת דמותו, כנון "שכל' עוצם קדושתו ופרישתו היה רק נחבא אל הכלים ולכן היה הרבך כשם מאור בני אדם אשר משנם עבה ואין להם חלק כנסתרות להבין רוב גודל קדושתו אשר הי' קדוש משכן והי' דרב עבודתו התנגדות ללמה פני ארס". ר' יוסף לנדא נפטר ביאס ביום כ"ד סרתשון תרי"ד (1853).

נגוון חדש

נתקע בשופר, הודענו העם, וישמט קול אדיר וחזק, קול המון לשנה הבאה בירושלים. ה'חברה וזכנה' כבר הפכה סו השכלת את השנה, אשר נספה סו הנרות על העמוד כבר טומד הון י"ש חז' ומתפלג תפלת ערבית של חול בנגון של חול. והמתפללים כלו את תפלתם, תפלת חול, בחפזו, המלית והקיסל וטורו, כבר לובשים את בתי הרגלים-כלם אצ"ס, כי לבנה יפה מחכה להם בחוץ... ואין להם פנאי להתבונן על איש צעיר לינוים חוד פנים, הסובב בבית המדרש אנה ואנה ומוליד אתריו יחד חרד אונים וזכב פנים ממונ' את חובב עול הפנט, אל א"ו ראה... האחד עטוק תחת הספד, בבקשו את נגוון, השני החזיר ערדלו בשל אחר וזה מצא את מצופו וכתמה חלק, וכמו רעביס, ועל כלם מחכה הלבנה להתקדם. נשוב נא הביתה, אבי, מתחנן הי'ד. עוד פעם אחת נסוב- עונה האב- עוד נעבור על פני הדוד... ובי' כז הגל - הקדיש האחרון, האמן האחרון - ונגל נשא אתו את הצעיר ואת בנו. בחצר בית הכנסת עמדו והגביס נכח פני לבנו יפה ונגודו, אך בצדו החיצות כבר ינהו הביתה כלי לבן... לכתו חושבות הנה כמה נעים התעלפי ביום הקדוש הזה, יותר או מעט שמתקדשן מבקרות הורו או מהקולט את הונו ואת משורריו. וגם איזה תחנות וחדשות שזוהב מלאס, נותנת להו ענין לענות בו... כל ויש רבית מקבל לתוכו שולח ובלש נעים, ושאר הכתמים הארוכים והלבנים מתנועע עלהבה הלאה. בין המקדוש כנגד הגלבה בחצר בית הכנסת הולך אנה וזנה הצעיר לימים וזוהר... קוראים לוי'שקום שלום" וזוה עונה: "עליכם שלום..." אז קולו נמוד, ופניס הולכים וחזשים מרנג לרנג... המקדשים את הלבנה התחלכו כצללים... ואיש לא אסף אותנו אביחה, ורעות שפתי - מה לשתות לנו זו לסובל? לא אפשו יד לרשימת השנה, תיכף במצאי יוס הקדוש... הי'ד חושב כי אביו מתפלל, ויאזו ככפן בגדו, וימשיכנו לאס, בחתונתו: אבי, כלה תפלתך ונדל, וקולו דן מדעות - שוטה, יד שוטה, - עונה האב - למה אתה נמהר הביתה?

ברוך הוא, זאָנס מוסר דעם נביא, למאי עם מארדירוס אים אזוי שפארק וואָס א וואָרעם האָט צענאָנט דעם ריזנכויס און אים קאליע געמאכט דעם שפּאַטן איבער זיין (דעם נביא) בידע, קלינגען די רייד ווי די „רידניקע רייד“, די דברי כבושין, וואָס רער עלטסטער האָט על פי משה, נעאָנט צו די פּאַסט-דיקע יידן:

„און נאָט האָט נעאָנט (צו יונה), די און א שאַד אויף דעם ריזנכויס, וואָס ניס דו האָסט זיך אויף אים געמיט, און ניס דו האָסט אים אויפגעבראכט וואָס איז איבער נאכט נעוואָרן און איבער נאכט אונטערנענאנגען; און מיר זאָל ניס זיין קיין שאַד אויף דער נרויסער שמאָט נינה וואָס אין איר זיינען דאָ מער ווי צוועף מאָל צען סויונט מענטשן; וואָס ווייסן ניס צווישן זייער רעכטער האנט און לינקער, און אויך בהמות א סך?“, (צייטשריפט לויט תרנום יהואש).

ראלישער רעהוויבנקייט. זיי בעטן נאָסס חסד און רחמים פארן יחיד און אויך פארן כלל. זיי זיינען פול מיט הייסן ווידוי און מיט הכנעה צו נאָס און ערביי פלאטערן זיי אויך מיט הלום וועגן מלכות שמים אויף דער ערד. די שענסטע תפילה אין דעם פרס איז דאָס נעבעט צו נאָס ברור הוא, אז ער זאָל שאפן א וועלט־אַרענגונג, ווו, אלע באשעפענישן זאָלן זיך פאר דיר בוקן און אלע זאָלן ווערן איין בונד צו מאַך דייך ווילן מיטן גאנצן הארץ“ (וישתחוו לפניך כל הכרואים ועישו כולם אנודה אחת לע- שות רצונך בלבב שלם).

איז טאקע ככו דער „ובכח תן פחדך“

עס איז אַן א שיעור נעשריבן נע- וואָרן וועגן דעם ספר יונה און וועגן די אירייען וואָס ווערן אין אים ארויס- געבראכט. כמעט אלע וויינען סככים, אז די נרונט אירייע איז צום בעסטן פאַרמאָלירט נעוואָרן אין דער משנה מסכתא תענית, ווו עס ווערט דערציילט אין צווייטן פרק ווי אזוי עס איז נעווען דער סדר פון די תעניתים. צווישן אנדערע פרטים פון דעם ריטואל ווערט דערמאָנט, אז דעם עלטסטער פון די פאַרמאָלטע יידן האָט נעאָנט פאר זיי ריידניקע ווערמער (דברי כבושין):

— ברודער — האָט ער צו זיי נעאָנט — וועגן די אנשי נינה ווערט

דר. שלמה ביקל

„מפטיר יונה“

נאָך די אלע שיינע און רעהוויבענע תפילות צו נאָס, האָט דער אנטאָלאָגיסט פון דעם מחזור געפונען פאר נויטיק אריינצושטעלן, און דאָס ביים סאמעסוף, פאר נעליה, „אויבער דעם מאָג האָט זיך געזעצט“, א שמרענגע און קאָנקרעטע מאָנגונג פון נאָס, ברור הוא, צום תפילה-טוער. און די מאָנגונג זאָנט קלאַר און אין אן איינרייטיקער שפראך אז זי איז א דערמאָנג פארן דאווענער, אז— דער וועג צו גאָט פירט איבער מעשים פארן מענטש.

א שיינע תפילה. אָבער זי ליינט דעם עול פון דעם מענטשנס תשובה ארויף אויף נאָס. זי פאַרלאַנגט פון אים, ברור הוא, אז ער זאָל לאָזן הויערן זיין פורכט איבער די מענטשן און זאָל ביי זיי דורך רעם אויפוועקן דעם באַנער צו ווערן איין בונד, און צו מאַך נאָסס ווילן מיטן גאנצן הארץ.

דאָס איז אלץ יום כיפורדיקע אמ- לאַסער, די אַסאַסער פון בין אָרס למקום. דעם ערב יום כיפורדיקן מאַ- מענט, דעם מאַמענט פון „דו מענטש, באווייז מיט מעשים, אז די קערטס זיך אום פון דעם שלעכטן וועג און אז די פוסט תשובה“, אָדער לכל הזהות, איינעס פון די ראָזיקע ערב יום כיפור-ריקע מאַמענט, ברענגט אריין דער ספר יונה, וואָס איז די הפטורה ביי דער קריאת התורה צו מנחה. ליינעט דער בעל המשמיר די פיר קאפיטלען פון דעם ספר יונה, וואָס דערציילן וועגן דעם נביא, דעם זון פון אמית, וואָס נאָט האָט אים נעשיקט אין א שליחות צו וואָרענען די שמאָט נינה קעגן אָנגיין מיט אירע זינד, און זי אזוי ארום צו ראטעווען פון דער שטרעף פון אונטער- נאנג, וואָס לויטערט אויף איר. און דער נביא האָט זיך געפרוּווט אויסבאהאלטן פון נאָסס שליחות ווייל ער האָט, צוליב אזוי פיל מעשים, ניס נעוואָנט ניין קיין ניגוה. דער נביא יונה א ז א נעשרייער עבר הד'. אָבער מיט זיין ניס וועלן ראטעווען מענטשן פון אונטערנאנג האָט ער באווייזן, אז ער האָט ניס באנומען אז רינען גאָט מיטש מיט מעשים באווייזן אהבת הבריות.

ניס נעאָנט, אז נאָט האָט נעווען זייער פרויערזאק און זייער פאַססן, נאָך עס ווערט נעאָנט: „און נאָט האָט נעווען זייערע מעשים אז זיי האָבן זיך אומגע- קערט פון זייער שלעכטן וועג.“

דער עלטסטער, וואָס האָט, לויט דער משנה, נערערט, רברי כבושין“ צו די יידן, האָט ציטירט דעם צענטן פסק פון דרייטן קאפיטל יונה, און ער האָט דערמיט רעפּירט די נרונט- אירייע פון א תענית, דהיינו, אז די עכטע תשובה באשטימט אין ווערמער און זשעטפן, נאָך אין מעשים.

מודעות

די ימים - נוראים - דרשות פון רב הכולל

— זונטיק, דעם 19 - 20טן סעפטעמבער, ערב ראש השנה, אוינער 18,30, וועט דער רב האלמן זיין מראדציאָנעלע דרשה און דער מלבים- שול, ריידן אין דער בוקארעשטער באַר-ישראל וועגן „ספר החיים“.

— רעם 20טן סעפטעמבער אוינער 10,30 אינדערפרי, וועט דער רב הכולל, ביים הכולל, דר. יוד משה רוזן האלמן די דרשה „פון שופר יצירה ביו שופר של משיח“.

— רעם 20טן סעפטעמבער אוינער 11, צו נל דר, וועט דער רב הכולל ריידן וועגן „אונדערע טייערע און ליכט קרבנות“.

— די סוכות-דרשות וועלן מיר אָנגיין אין קומענדיקן נומער פון אונדער צייט- שריפט.

— שבת דעם 25טן סעפ- סעמבער — שבת שובה — 10

אתרוגים אויף סוכות

די פּעדראַציע פון די יידישע קהילות, איז מודיע די קהילות, שולן און יעפּווערן וואָס וויל זיך פאַרשאפן די ארבע מינים אויף סוכות און זיי קאָנען צושיקן די באשטעלונגען ביזן 10טן סעפטעמבער 1971. נאָך דער דאָזיקער דאַטע וועלן די באשטעלונגען נייטש קאָנען אויסנעפירט ווערן.

תשמישי קדושה

די פּעדראַציע איז מודיע אז מען קאָן באשעלן פאָל- ננדיקע תשמישי קדושה: פליתים, תפילין, סדורים און מזוזות.

די בוקארעשטער יידישע קהילה איז מודיע:

— כשר פלייש עפּינט מען יעדע וואָך, מיטוואָך, דאָנער- שטיק און פרייטיק אין פלייש-צענטער פון ספיקאל-גאס (שול אור-חדש)

— די מקווה איז אָפּן אין סאמאָלאַר-גאס סאָנטיק, מיטוואָך, פרייטיק און שבת.

— אין דער באַר-שול ווערן פאַרקויפט פלעצער פאר ימים נוראים תשל"ב יעדן מאָג (חויג שבת) פון 10 ביז 12 פאַרמיטאָג און פון 4 ביז 7 נאכמיטאָג.

— אין כשרן רעספּאַראַן וועט מען נעבן מאַלאַצייטן אויך אין די אָונטן פון די ימים טובים, אזוי ווי מען סערווירט יעדן פרייטיק אָונט.

לוחות פאר תשל"ב

די פּעדראַציע פון די יידישע קהילות רערמאָנט די קהי- לות און אנדערע יידישע אנטשלאָסן אז זיי קאָנען באשעלן לוחות תשל"ב ביז דעם 20טן סעפטעמבער 1971. נאָך דער דאָזיקער דאַטע, פאַרויכערט נייטש די פּעדראַציע אז זי וועט קאָנען באפרידיקן די באשטעלונגען.

צו די שלושים פון מ.ה. מאקסי

צו די שלושים פון רעם מאַלער מ.ה. מאקסי איז פאַרעקומען אן אזכרה אפן בוקארעשטער בית-עלמין פיר לאַמבראַפּיאַ.

די משפּחה, פריינט און פאַרערער, האָבן זיך פאַר- זאמלט ביים פרישן קבר פון נפטר און באערט זיין אָנדענס. עס איז אויך אָנווענדט גע- ווען דער רב הכולל, דר. יוד משה רוזן.

די תפילות זענען אָפּגע- ריכט נעוואָרן פון רעם חזן ווילי האַרניק, אין דער בא- נלייטונג פונעם סעמפּל-באָר.

דער רב הכולל האָט אים ריידניקע ווערטער ספּירד נעווען דעם נפטר. וועגן דער פּעדראַציע פונעם מאַלער מ.ה. מאקסי האָט אויך גע- רעדט דער דיכטער נ. רינג.

די אזכרה האָט זיך פאַר- ענדיקט מיט א קריש ביציבור לזכר דעם וואָס איז געווען דער אָנגעזענער מאַלער און נעוועלשאַפּלעכער טוער — מ.ה.מאקסי.

די איינגלעכע תשובה מופ דער יד רערפאר ניס אום יום כיפור, נאָך ערב יום כיפור, ווייל ערב יום כיפור פרוּווט ער מתקן צו לויט אלע ויינע המאים קעגן מענטשן. ער זיפּט איבערבעטן יעדן, וואָס האָט זיך אין מיט פון יאָר נע- פילט באעוולט פון אים, וואָריום ער ווייסט, אז מיט פאַרריכטן די עולות קעגן מענטשן, טוט ער מעשימדיקע תשובה צו נאָט ברור הוא.

די אַטמאָספּער פון יום כיפור נופא איז א תשובה כלוין מיט ווערטער. די תפילות, די מערסטע פון די יום כיפור- דיקע תפילות, זיינען פון גרויסער מאַך

גאסטראָלן פון בוקארעשטער יידישן מלוכה-טעאטער

צווישן רעם 18טן און 19טן סעפטעמבער, האַ יאָר, האָט דאָס בוקארעשטער יידישע מלוכה-טעא- טער נאכטראַלירט אין מערערע שטעט פונעם לאַנד, מיט דער קאָמערע „די בלוט-פראַנספּווע“ פון דעם יידיש-סערבישן שרייבער זשאק קאָפּפּינאָ.

דאָס טעאטער האָט באזוכט די שטעט: באַמאַ- שאן, דאָראָהוי, סופּשאַוואַ, ראַדעוויץ, פיאַפּראַ- ניאַסין, באַקוי, ראַמאַז, יאַס, בערלאַד, בראַיאַל, גאַלאַי, פּלאַציעטיש און בראַשאַו.

דער ספעקטאַקל האָט איבעראַל נעהאמ א נרויסן רערמאָנט.

צייט = שריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

מעסאזש

לכבוד ראש השנה תשל"ב

פון רב הכולל דר. רוד משה רוזן

ליבע ברידער און שוועסטער,

אף דער שוועל פון נייעם יאָר, שיק איר איבער צו איר, אלע די וואָס איר זענט אדרוכנעדיגע פון א מיפן גלייבן אין דער תורה און אין איר אייביקייט, די הארציקע ברכות פון פיל נעוונט, נליס און הצלחה, פאר איר און פאר אלע אייערע ליבע.

דאָס קול פונעם שופר לאָזט זיך ווידער הערן און דערמאָנט אונז די נאָבעלע אירעאלן פון אונדזער דורות - אלטער - אמונה. יהי רצון - זאָל זיין דער ווילן פון דעם וואָס פירט אָן מיט אונדזער אלעמענס נורל, או אייערע תפילות זאָלן אָנגענומען ווערן, אייערע ווונטשן זאָלן מקוים ווערן, צוזאמען מיט די ווונטשן פון אלע אונדזערע ברידער וואָס עפענען א ניי קאפיטל אין ספר החיים.

אונדזער טייער היימלאנד, די סאָציאליסטישע רעפובליק רומעניע, שאַפנט טוט אנשלאָסענע מרים אפן וועג פון אויפבלי און פראַספעריטעט. זעט פאָר סיטו ברענגען אייער צושטייער צוזאמען מיט די אנדערע זין פון דעם לאַנד און העלפט מיט אייערע פעיקייטן צום אויפבלי פון אַם דעם גרויסן ווערק.

זאָל הקדוש ברוך הוא איר בענטשן מיט א נוס און נליקער יאָר און מוכה זיין כל ישראל און די נאנצע סענשאַנטיש מיט דעם סייערסטן פון זייערע שארעביגען, עס זאָל מקוים ווערן דאָס וואָרט וואָס ס'איז אונדזער נרום און אונדזער הייסער ווונטש - שלום. אמן!

לשנה טובה תכתבו!

דר. רוד משה רוזן

מעסאזשן

און גראטולאציעס

לכבוד

ראש השנה תשל"ב

דער רב הכולל, דר. רוד משה רוזן, האָט לכבוד ראש השנה תשל"ב, באקומען און איבערנעשטע מעסאזשן און גראטולאציעס פון און צו פראַספעריטעט פערזענלעכקייטן - דר. נחום גאלדוואַסער, פרעזידענט פון יידישן וועלט-קאָנגרעס; דר. זרה ורהפטיגער דתות-ישראל, רב הראש פון ישראל, יצחק ניסים, שמואל העבער, ווערענדיגע פון רעזיניא; אַלערטאָן מי-כאל פילדער, מיטגליד אין פארלאמענט, פרעזידענט פון „באָאָר אָף דעפּוטיט אָף בריטיש-רוסיש"; סער יושן ראל בראַדי, פרעזידענט פון ועידת רבני איראקע, דאָקטאָר א. א.

די וויכטיקייט פון תשובה

וועלכער מענטש הייסט א בעל-תשובה? לויט רב יהודה'ס מיינונג איז פארעכנט פאר א בעל-תשובה דער וועמען ס'איז נעקומען צו דער האנט עפּים אן עכירה איין מאָל און צוויי מאָל און ער האָט זיך אָפּגעהאלטן.

חרטה

א בעל-תשובה דארף חרטה האָבן אף דער זינד וואָס ער איז כאַטשע און נישט מער פראַכטן נאָכאמאָל זי צו באַניין, הי עס שטייט נעשריבן, „זאָל דער רשע פארלאָזן זיין וועג און דער מאן פון אומרעכט זיינע פראַכטונגען און ער וועט אים דערבאָרייען" (ישעיהו י"ח ז), ווען ער דערקלערט אן ער האָט באַשלאָסן זיך אויסצוקערן אפן רדר הישר.

בין אדם למקום ובין אדם לחברו

תשובה און יום-כיפור ווענען ס'פאר גאָר זיך וינד וואָס דער סענשאַנט איז כאַטשע קעגן נאָם. די זינד וואָס א מענטש באַנייט קעגן זיין גלייבן ווערן נישט פארנעכט, ס'ידר דער קעגן וועמען דער מענטש האָט געווינדעט איז אים סוּחל.

גשמיות און רוחניות

דער מענטש דארף נישט סיינען אן ער דארף תשובה-פון נאָר פאר גשמיותדיקע זינד, ווי גניבה, ניליה א. א. א פרוסטער ייד דארף תשובה-פון איר פאר אוועקלעכע זינד וואָס העלען צו רוחניות און ער דארף אויספירן און זיך באַפרייען פון כעס, שינאה, קינאה, נאווה, געלם-גירויקייט א. א. פאר דער זינד דארף ער תשובה פון ווייל אָט די זינד ווענען געפערלעכער - זיי ברענגען צו אסר אנדערע זינד.

א בעל-תשובה שטייט העכער פון א צדיק

דער בעל-תשובה זאָל נישט סיינען אן ער שטייט גירוי-קער פון א צדיק. פארקערט, נאָס באַצייט זיך צו אים מיט און ליבשאַפן ווי ער וואָלט קיינמאָל נישט געווינדעט. פאר-קערט: עס וואַרט אף אים א נרעסערער שכר ווי עס וואַרט אף די צדיקים ווייל ער האָט געפילט דער מעס פון זינד און האָט זיך באהערשט. אונדזערע חכמים זאָגן „ראַדט ווו עס עפונט זיך א בעל-תשובה סאָר אפילו קיין צדיק נישט שטיין דאָס הייסט אן דער בעל-תשובה שטייט אף א הע-כערער מדריגה.

*

אין נאָמען פון ד' יוחנן האָט מען געזאָגט: — דאָס געפערטעדיקע נליס, וועלעכע די נביאים האָבן פארומגעזען, איז נאָר פאר בעל-תשובה. אָבער דאָס צו-נערווייע נליס פאר עכצע צדיקים האָט, „סיין אויג נישט נע-זען אויסער דיר נאָס אליין.

ונתנה תוקף

ונתנה תוקף קדושת היום...

לאָמיר אויסשאלן די גרויסע הייליקייט פון אַס דעם סאַג הייל פארעכטיק איז דער סאַג און שרעקלעך. איז דעם סאַג חרטה דערהויבן דיין קיינרייך און דיין שטול ווערט חסד.

דו זיצט אף דער שטול מיט אמת. ס'איז אמת או דו ביסט אן דיין און א שטרעפער, דו וויסט אלצייג, דו ביסט אליין און ערות, דו שרייבסט אליין, אלעין סוסטו חתמענען און ציילסט און דו רעכנט און געדענקסט אלע פארנעמענע זאכן. דו עפנטסט דאָס ספר הברונות פון וועלעך עס לייגט זיך אליין און יעדער מענטש איז אין דעם ספר געהתמעט. מיט א גרויסן שופר ווערט אין הימל געבלאָזן און א שטיל קול לאָזט זיך הערן. די מלאכים איילן צו סון גאָסט שליחות און א ציטערדיש געטט זיי ארום: דאָס איז דער יום הדין, זאָגן זיי צו משפּט די הימל-שרים ליוסט דין. ווייל ווייסן ווייסן זיי אין דינע אויגן בלייבן זיי דאָך נישט גערעכט. אין דעם סאַג גייען דיר פארביי, ווי שאַף, די באַשעפּענישן אלע און ווי דער פאָסעך ציילט די שאַף אונטער זיין רוס אזוי אויך דו ציילסט און דו רעכנט און געדענקסט איעדן נשם און די שרייבסט זיין דין.

אין די מוסף-תפילות פון ראש השנה און יום-כיפור איז פאראן א נאָר באַזונדער-רעד פאַרמעגן, ווען די מת-פללים שטייען אויף און זאָגן ונתנה תוקף. נעוויינלעך, נאָר דעם ווי די מתפללים האָבן פארערויקט, חרטה אי-בער דער חון נאָכאמאָל די תפילה מיט זייער א שיינעם גיטן.

אין סחזור איז פאראן אן אָנדריש אף דעם אופן וויאזוי די תפילה איז אנשאַפּענען און אויך פריים וועגן דעם ספר וועמען די תפילה ווערט צוגעשריבן. עס ווערט דאָרט רעצייטלע וועגן זייער א פּרז-מען רבין מיטן נאָמען אס-נון, וואָס האָט געלעבט אין סטאַלאַטער, אין סייגא-א-דאנק ויין חכמה האָט זיך דער רבי קונאַטש געווען אויך ביים דוכום. די סימפאטיע און דוכום איז געזאָגען אויך היינט אן ער האָט דעם רבין אפילו גערעכטן ער זאָל זיך שטרון און ווערן איינער פון זיינע הויף-לייט. די ערשטע צייט האָט דער רבי נישט געלייגט קיין גרויסן ווערט אף דעם דוכום רייד אָבער נאָר דעם ווי דער דוכום איז אלע מען און מער צוגעשאַפּענען און געפאַנגען ביי אים באַשיידן האָט דער רבי פארלאַנגט רייד מען ער זאָל זיך מיטש זיין און געבן אן ערנילמסקן ענטפער.

אין די מוסף-תפילות פון ראש השנה און יום-כיפור ארום איבער זיך א פסק רין: די צונג וואָס האָט נע-רעדט נישט באַטראַכטע רייד זאָל אויסנעמישן ווערן. דער דוכום האָט געענט-פערט: — נישט די צונג, נאָר די פּים, וואָס האָבן נישט נע-זאָל פאַלן מיינ באַפעל, זאָל מען רייד אָפּשיינן.

ס'האָט זיך געמאַכט אן דאָס איז געהען ערב ראש השנה. יום-טוב האָט דער רבי אמנון געבעטן מען זאָל אים פירן אין שול אריין אף ויין טראַג-בעסל. צו מוסף האָט ער איבערנעריסן דעם חון פון דאווענען אין געבעטן מען זאָל אים לאָזן זאָגן א תפילה דאָס איז געהען ונתנה תוקף נאָכן אָפּזאָגן די תפילה האָט דער רבי אויסגעהויכט זיין נשמה.

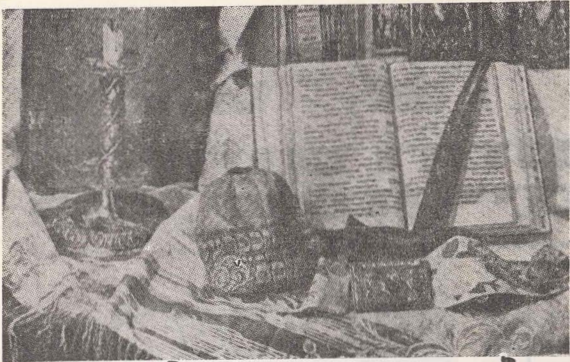
די לעגענדע איז מוסיף אז די אנדערע נאכט איז רבי אמנון געקומען צו הלום ויין רבין, ר' קלונימוס בן שושלס און אים געבעטן איבערצושיקן די תפילה אין אלע יידישע קהילות און זי זאָל געזאָגט ווערן אלע יאָר, ראש השנה און יום-כיפור כי ידער שמונה עשרי צו מוסף.

דערשינען
לוח
תשל"ב
5 7 3 2

דער לוח אנהאלט א רייכע מאטעריאל, אף העברעיש, יידיש און רומעניש, אין שייכות מיט די מנהגים פון אלע ימים-טובים און פון די וויכטיקסטע טעג פון יאר. דער לוח אנהאלט נאך: — די וויכטיקסטע יידישע תפילות. — מאמרים פון אונדזערע חכמים ז"ל. — חסידישן פאָלקלאָר און פילסאָפיע פונעם יידן וועגן: Federația Comunității Evreiești str. Sfânta Vineri nr. 9, București, cont. B.N.R. 49.8.01.00. Sector IV פריין 2 ליי

ב"בוקרשט
מספר 260
כ"ה באלול תשל"ז

לשנה טובה תכתבו!

הרב הגאון אברהם לייב רוזנזון ז"ל

במלואות עשרים שנה לפטירתו

הרב הכולל דר. דוד משה רוזנ

אבי ומורי זצ"ל

לדמותו של גאון מורי וחמי ז"ל

הרב דר. זאב גוטליב

הרב דר. זאב גוטליב

הגאון רבי אברהם לייב רוזנזון ז"ל, אחד הכוהנים משרי הכאה שצברה, נולד בא' דחודש ספח שנת בר"ל ביגאלינצא (פזרז נליצא) בבית סטוג אור תורה וחסידות.

אביו הרב הסתיר ר' נתן צבי ד"ל (הגודע בחוגי החסידים בשם ר' יודא בגאלינצ'ר) מ' פסקורבי חסידיו של הרה"צ רבי דוד משה זצ"ל פסקארטקוב, והי' איש נכבד ונסוא מניין בר אוריין ובר אבהו, בנו של הרה"צ ר' אפרים פיגאלינצא, יב"ב של הגה"ק ר' נתן צבי הלוי פסקארטקוב ובעל קאלאמעא, מהר"מ לובלין ובעל הלבוש"ט, החו"ש והס"ו והב"ת ז"ל.

וכן אסו הצדקת מרת העניא ז"ל בת הרה"ק ר' נתן צבי אויערנאך ב"ר דוד צבי אבר"ק קרעמיניץ ומאהלוב בן הגאון המפורסם ר' לייבש אבר"ק ס"ט גיטלוב ולפעלה בקדש דוד אהר דוד שלשלת היוחסין של גדולי הדורות המפורסמים וכתובים ה- מהר"א הרמ"א החו"ש השש"ע שם הראש"ש הרא"ה מהר"י מינץ הרש"ל המארי"ל מהר"ל ספראג ר' לייב סאטסקילר הגד"ל העשיל מהר"ם מרוסנבורג ההכ"צ סגוע זצ"ל ולפעלה בקדש עד רש"י ובעל החו"ש קב"ב של גאון בכל ומזרע המלוכה של דהמע"ה.

בוצין בוצין מקטפי ירוש, וכבר בילדותו הבריק והפליא את ה' לומדים ברוב בקיאותו וחריונותו בגמ"ת. וכשפעם א' פרץ סכסוך גדול בין המתפלגים בהמ"ד של אביו פיגאלינצא והוא עוררנו גער, ישב לו וכתב בירור ההלכה בצורת שו"ת ושלהה להרה"ג ר' שלום מהר"י שברדון מברעוואן והרה"ג ר' יעקב ויינשילד אב"ד הרומלוב ועוד גאוני הזמן, והם השיבו לו דבר, בתוארי כבוד והנה כמו לתת פומלג ולפעשה הסכימו עם הוראתו ופסולו. וזוהו בבעירתו סמכו הם את ידעם עליו, וזוהו יורה ידיו ידיו והוא הי' כמעט השתגבר בשקדנה נפלאה, משיב לילות כימים ומרגלא בפומי' לומר כי מי שאין ש"ס בבלי וירושלמי שגור במיו דף עד דף אין לו מה לרבה בשיתת ת"ח.

כלל וכפי מליצתו: שנת רעו"ת שנו מלחמת העולם, קפצה עליו שם רובגם של עשירי-רשעי ה- קהלה, פליצי הורו שבשקו לפרוץ מרצים בחומה היהדות ולהצדעליו להיות "מתיר איסורים" ולהקל בענייני אישות וכשרות ושאר עניינים, ומוה סבל הרבה הוא ובינו כמה שנים. אבל למרות עניו ודוהקו עמד כעמוד ברזל ובגאון הגיון על כבוד התורה ולא החניף לרשעים כל ימיו, אך תור-סוף לכל התורה עד ששטפו הלך בכל המדינה ובחולל והרבה רבנים ותי"ח היו פוגים אליו בשאלותיהם ובעיותיהם והוא השיב להם דבר ה' זו הלכה בפלפול עצום ובקיאות נפלאה. הלך בנת חר"ה ה"ה לאהיהוצעיר הרה"ג הדין מרדכי דמניסטרשיץ ה"ר ספר. שאנת אריה ובאר בהר"ם של אחיו הגאון, כולל הספר מר על פטירת הרה"צ ר"מ מסאטסקוב זצ"ל ודרוש נתינת ס"ת עם הוספת אב"ד נהמרים מהמחבר ז"ל.

למרות שקידתה הנפלאה גר"ם לוח בתורה צדקתו וחסידותו המופלגת היתה לו תמיד אורו קשבת ולב מבין ומרגיש בצרת נתינתו על גישתו היתה נעימה ונוחה לכל בני אדם, בין ב"ב ובין שאינו ב"ב, ובמיוחד לבני הנודע השתדל לקרנם בדרכי נועם. רק בעלותו על הרכס לירושלם במ' קהלות, בקהלת ובבוקרשט ושאר קהלות, היו דבריו הוציבו להבות אש, ואחר שאמר דברי הלכה מאזיניו וכארי שאגא בלי הת זבלי משוא פנים גילה את הלום

מל מומי בני הדור ומנהיגיו ודבריו היוצאים מן הלב היו נכנסים אל הלב ועשו פרי, ואף כי מאד הי' נזהר מבזבזו זמן, ענה בשנת תרפ"ט לתזמנת הא-גודת ישראל והשתתף ב"כנסת" גדולה" בעיר יונה, וגם שם נהרו רק עם יכולים לחדור במסתרים" (המשך בעמוד 9)

כשננסו רבותינו לרבי אליעזר בן עזריה כרי לבשרו שעלה לגדולה וכי בהרו בו הבריו היות להם לנשיא, תשובתו המידית והנספגנית היתה "א יזול ואימלך באנשי ביתי" (ברכות כ"ז) בדבריו אפשר להבין השקפה גבוהה על אהריות איש שמטילים על שכמיו צרכי הציבור. לכל איש יש פרצוף חיצוני, אך שהוא מופיע ביחסיו לסביבתו, למכיריו ולמשתתפים פעולה בעבודתו וגם פרצוף פנימי, אינטימי, הנובע מהתנהגותו בהרי-חדרים ושאינו מוכר רק לאנשי ביתו העוקבים אחרי כל פגיעה בחייו. כל זמן שהמדובר באיש פרטי אין חשיבות כן גדולה להבדל שני הפרצופים הללו אבל כשהוא צריך לקבל על עצמו עול מנהיגות וכשרוצה לדעת את הוא ראוי באמת לאותה איצטלא, אז עליו להשיג יתרעל דעתם של בני משפחתו, אנשי ביתו, שהיתה להם האפשרות להכנס לעומק מחשבותיו, ורגישותו יותר ממה שאומרים חבריו או דעת הקהל, יותר ממה שחושבים עליו ברהוב (התוא"ל האנגלי "אימערזש" שמתמשיכים לאנשים רבים למדד איך רכש את דעת הקהל) הם, אנשי ביתו, הם יכולים להכיר אותו יותר מאחרים, בכל פרטי ודקדוקי ערכו הפנימי "אימערזש" שלהם הוא האמתי רק עם יכולים לחדור במסתרים"

שני דוגמאות של הערות הגאון על "גליוני הש"ס" בירחון "גידיל תורה", לונדון

(א) ברבות י"ח—כל המארה ת"ח בתוך ביתו ומנהגו כאילו פסקים תמידיו—
השוה גם לקמן ל"ר: (וש"ג) כל הנביאים כולן לא נתבאו ולא כו' ולפענה ת"ה מנכסיו כו'. ולקמן ס"ג: המארה ת"ח בתוך ביתו ומנכסיו ומשקו ומנהגו מנכסיו עאל"ו, עיי"ש לדרש"ש בסוף העמוד. ועי'פסחים כ"ג: כל המטיל מלא אכ"ס ת"ח זוכה ויושב בשיבה של מנכ"ה, ע"ש וש"ג, וביומא ע"ה הרוצה לנסך יזו ע"ג המובה יסלא גרוגן של ת"ח יזו, וכתובות ק"ה: כל המביא דרוגן לת"ח כאילו מקריב ביכורים ע"ש וברף ק"א: והעושה פרקמטיא לת"ח והמנהגה ת"ח מנכסיו מעה"כ כאילו מרדכ בשיבנה כו' עי'פסחה כ"א למר ולא שבנא ור' יוחנן דבי נשיאה כו'. וסנהדרין ק"ב: אהאב ותרין בממונו ה' ומתורש שה' מנהגה ת"ח מנכסיו כפרו לו מהצה. ועירושלמי סוף פיאה כמה נפשות שקעו אבותיך כאן, לא הוון בני גשא לעדען באורייתא, ע"ש ועי' ירושלמי פ"ג רסופה ה"ד (מוכא בתום' סופה ל"ו). ובמ"ב פ"ב, פ"ב לא למר ולא לימר ולא שמר ולא עשה ולא היתה פסיקא בירו' להחיותו והחיותו הרי זה ככלל ברור כו'. עתיר הקב"ה לעשות על לבעלי מצוות ציאלה של בעלי תורה, מ"ם, בצל החכמה בצל הכסף, ואומר עין חיים הוא למהותיים בה גו'. ועי'ש"ת מהר"ם מרוסנבורג פ"תרצ"ב ויש"ת תש"ץ ה"א ענין קמ"ד וביו"ד רס"ו ורמ"ו וס"ר נ"ג ס"א ובס"ק הישר פ"ה, ואכמ"ל.

מסתרי נפשו ולדון אם כאמת הוא יכול לקבל עליו את האחריות הציבורית. לכן השיב ראב"ע לחבריו שהולך להועץ, בפרשת דרכים כל כך חשובה בחייו, עם אנשי ביתו.
במלואות עשרים שנה לפטירתו של אבא ז"ל, מוטל לכן עלי, בנו ותלמידו, החוב הקדוש להביא עדות לגמרי אחרת מכל הנדויות ש כ ב ר נתנו עליו השקפה מתוך פרספקטיבה שונה, גאוני דורו הרבו לספר בשבחו על בקיאותו היחידה במינה; על הריפותו השנונה, על שבאמת הי-ה"סיני ועוקר הרים"; על ששבילי הפוסקים הראשונים והאחרונים היו נהיירין לו כשבילי ביתו; על עמדתו החזקה להגנת רוח ישראל סבא, לשמור על החומה, חומת התורה, עמדה שהיתה באמת איתן ארי-ה'; על מסירותו

הבלתי-פוסקת ועל נכונותו המתי-דית להקריב ממש את חייו ולא לוותר על פסק ההלכה; על מאבקו היום-יומי כרי להציל את עקרי חוקי מדי המהריבים והפושעים שבזמנו. חוקרי תולדות קהלות ישראל ברומניה-במהציתה הרא-שונה של המאה העשרים (1901). לא יוכלו להעלים עין מפרשה של רב זה שנשא דגל התורה והיהדות בגאות סרוב להיות וותרן ובוצע שהעדיף להיות חיי צער ועוני מהכנע ל"אנשי המאה והדעה", הנגידים שרצו להתבולל את עצמם ואת קהלותיהם, בחשבנם שהכסף יענה את הכל; רב שעמד לימין אביון, לימין המוני "היהודים השפושטים" שחיו בדהקות ובעניות אבל גם הם לא זוו אפילו מ" קצו של (המשך בעמוד 9)

שפתותיו רובבות בקבר (ברכות ז')
הראני נא את כבודך-הראהו קשר של תפלין
לכאורה קשה להבין איך מצא משה רבינו ע"ה לנוכח במוט שהצליח, בקושי גדול, להוציל את עמו ולקבל טליה בעד חטאו הגדול, הטא העגל. דוקא אחרי, ויחל משה"ה הוא בא בבקשה אחרת בקשה שטוס בשו ודס לא והיזו לפניו ואחריו להביא אותה לפני הקב"ה, בקשת"ה הראני נא את כבודך? וההגיון דורש שאחרי שקבל שכר למאמציו וזקקו חזל על העון הגדול, ה' לו לחות ולמצוא שעת הכושר כדי להזופיע עם בקשה כזו, והשנית — איזה הסברה יש ל"וואית את אחריו, ופני לא יראו? ואיזווי הקשר לקשר של תפלין" עם בקשת משה?
לפעניד יכולים לתרץ עם הסאמר (ברכות ה') תפלין דמארי דלמא, מאי כתיב ברוך וימי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. הנה כינו היחסים בין ישראל להקב"ה הם הדדיים. כל אחד מן הצדדים מאמין במאמונה שלמה באחדות השני בתפלין שלוו כתוב, "שמע ישראל ה' א"י ה' אחד" וזהו עקרונ אחדות הבורא וסמל אמונתו של הש"י באחדותו ובי-חודו של עם ישראל, הם התפלין שלו שבהם כתוב הפסוק דלעיל.
עכשיו, אחרי חטא וזעגל כשישראל נגעו בעצם אמ"נותם באחדותו ויחודו של הבורא עולם, היה משה יר"א שכ-גמול למעליהם גם הקב"ה עזב את אמונתו באחדותם וי-חודם של ישראל, לכן, אחרי שמשעה ראה את גדול חטאם ואת גדול חרונו אף ה' בהם רוצה להיות סמוח שהמחילה היא גמולה הוא רצה לראות את רצוה הקב"ה עזב נושא את התפלין שלו, בהם כתוב עתרונו וימי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ. אם לא נפסלו התפלין הללו ולכן בקש חמנו לראות את פניו הקב"ה הינדע מחשבות, הבין שאין לאו רצו פתאומי להיבט בפניו ולהשיג אותו עניו שאי אפשר לברך רום, כ"י לא יראני האדם וחי"י אלא פשוט לראות את התפלין ולכן השיב לו שיש אפשרות אחרת, להראות לו את קשרו ובחזמתנות לו יראו אף שמענינו אותו ביותר, ה' קעוד של תפלין וזוהו יטוכנע שהמחילה היא גמורה ויאמרו ה' טלחתי כדבריך.